

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 7
December
1988

Europaparlamentets store bygning i Strassbourg. Her holder de 512 medlemmer fra 12 lande i Europa deres møder. Læs nærmere inde i bladet under Buchenwald-klubben.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. 03 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeborg, Hesselager. 09 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehjemmets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. 04 46 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, 6470 Syd-Als, tlf. 04 46 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.

Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 03 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. 04 45 86 22.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 02 91 13 72.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. 06 81 07 09.

Overlærer preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lundeborg, 5874 Hesselager. Tlf. 09 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. 04 67 31 53

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevvej 14, 9000 Aalborg
Tlf. 08 10 15 80

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. 04 47 17 04

Sektionschef Hans Bøjlund
Skovparken 7, 6000 Kolding
Tlf. 05 52 96 11

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringe
Tlf. 09 62 31 63

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. 05 82 65 72

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslet
Tlf. 04 44 76 04

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. 06 27 04 28

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. 03 53 35 34

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. 07 12 11 84

Herreekviperingshandler
Carl Otto Larsen,
Lærkevej 6, 6440 Augustenborg.
Tlf. 04 47 11 60

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. 04 42 57 07

Direktør Bernth Johannesson
Jacobys Allé 16, 2.th., 1806 Frederiksberg
C
Tlf. 01 31 86 86

General Fl. B. Larsen
Lundsgårdsvej 16, 4180 Sorø
Tlf. 03 63 59 20

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. 02 48 56 74

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby
tlf. 02 88 12 42

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Muregade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, snatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det på påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Nielsen,
Bavnebjergspark 6,
3520 Farum
02 95 22 08

Årsabonnement 60,- kr.

Udenfor Skandinavien betales et portotillæg på 30,- kr.

Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes hurtigst muligt ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1
8600 Silkeborg
06 81 07 09

Villy Mørk Jensen
Sjørringvigvej 6, Sjørring
7700 Thisted
07 97 12 71

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Årets Julehilsen	171
Juleaften 1944 i Ravensbrück	172
Jul og nytår i Shellhuset	173
Da vi skulle skrive julebreve på tysk	174
Julen derhjemme	176
Runde dage	177
Krystalnatstævne i Bonn	178
Drama i Bonn	179
Om Versen -og Dalum-lejrene	180
Om Esterwegen	182
Af dagens post	184
To fra Luxembourg på flugt gennem det besatte Danmark	185
Foreningerne	189-194
Box	195
Nu skal abonnementet fornyes	
Læs nærmere side	173

De følgende numre af vort blad udkommer 15/2 1989 og 15/4 1989. Stof må være redaktionen i hænde senest 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 7

December 1988

43. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne . Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen . Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

Årets julehilsen skrives i år af
domprovst Søren Lodberg Hvas, Haderslev

Den store glæde

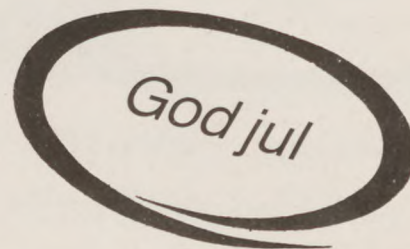
Glæden er grundordet i evangeliet. Direkte oversat betyder ordet »evangelium« glædeligt budskab. »Se, jeg forkynder jer en stor glæde, som skal være for hele folket.« Sådan lød englebuds-kabet julenat. Med Jesu Kristi komme til jord har glæden fra Gud taget bolig iblandt os. Derfor tør vi tale om glæden, den sande glæde, som ingen sorg tør røre.

Glæden rækker efter enhver. Ingen er lukket ude. Glæden griber efter både den sorgfulde og den glade. Den store glæde er ikke alene stor på den måde, at den henvender sig til alle. Evangeliets glæde er tillige så rummelig, at den omslutter alle vore sindsstemninger, også de mørke. Glæden bærer igennem under alle forhold.

Glæden, som Jesus Kristus bringer - og selv er - er glæden både først og sidst. Hans fødsels glæde - og hans opstandelsesglæde. Således spænder glæden en vældig bue mellem julenat og påskemorgen.

Den store glæde er glæden over, at Frelseren er født. Det er glæden over, at sejren er vundet over synd og død og Djævel. Glæden over, at så tør vi også stole på, at vi hører Gud til, og at glæden vil få ret. Det forstår vi ikke med vor fattige fornuft, men dybt i vort hjerte kan vi gribe glæden, så den kan leve i vort liv og gennemtrænge vores tilværelse med sin varme og kraft.

Mange mennesker er glade til jul. Børnenes øjne tindrer som stjerner. Og voksne bliver som børn påny. For andre

er julen en tung tid. Næsten ikke til at komme igennem. Ensomhed, sorg og forladthedfølelse kan gøre det så svært for mennesker at gå julen i møde. Og så talen om glæden! Nej, det er bare for meget, tænker en og anden måske.

Den glæde, vi taler om, er hverken vore egne stemninger eller personlige lykkeerfaringer. Vi taler om den glæde, ingen kan tage af sig selv. »Se, jeg forkynder jer en stor glæde...« Glæden er en virkelighed, som kommer til os. Vi ejer den ikke i og selv. Den store glæde tilsiges os som en glæde, der uventet falder os i ryggen.

Vi kommer til gudstjeneste søndag efter søndag for at få del i glæden fra Gud og bære den med os hjem til vor daglige tilværelse. Glæden lever nemlig ikke blot i den flygtige julestemning. Glæden er forankret i budskabet om, hvad Gud har gjort for os ved at sende Jesus Kristus til jord. Gennem Jesu Kristi fødsel og liv, ved hans død på korset og hans opstandelse påskemorgen har Gud åbenbaret den kærlighed, som har magt til at frelse os over i livets og lysets og glædens rige allerede nu. Det er glæden i den glædelige jul. Tag glæden til hjerte og stol under alle forhold barnligt og stærkt på Jesus Kristus. Han er Frelseren, som Gud har sendt. Derfor: Glæd jer!

Himlen lydt
melder nyt:
Kristus lod sig føde!

NEUENGAMME FORENINGENS REKREATIONS- & HJÆLPEKASSE TIL FORDEL FOR FRIHEDSKAMPENS OFRE

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor
Frederiksberg Bredegade 13
2000 Frederiksberg

Midlerne fra slag af frimærke med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreations formål eller -hjælp i særlige trangstilfælde.

Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anerkendes i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

Juleaften 1944 og nytår 1945 i Ravensbrück

Her holdt de danske fanger julen 1944 og nytår 1945.

Af Astrid Blumensaadt

Kolonnerne marcherede hen ad appelpladsen. Det går går langsommere end ellers. Flere tusinde par fødder har trampet tøsneen sammen med det tykke lag kulstøv, der dækker alle lejrens gader og pladser til et ælte, der trænger ind i de hullede, skæve sko, hvor kappen er trådt ned, eller hænger i træbundene på de våde tøfler, de fleste må gå med.

Det er umuligt at holde balancen, man træder ved siden af, så strømperne bliver pjaskvåde med en sok af pløre.

Sneen falder jævnt og stille, lægger sig på hovedtørklæderne og skuldrene og trænger igennem bomuldstøjet.

Henne ved porten gælder det om at holde rækkerne fem og fem, ellers farer SS-manden frem og langer et ordentligt slag ud til den, der er kommet ud af trit.

I »Halle acht« søger alle hurtigt hen til deres arbejdspladser, og de første timer er hallen fuld af larm og travlhed. Der bygges kondensatorer. De koster i fredstid 48 kr., nu er de uvurderlige, de bruges kun til flyvemaskiner og ubåde.

Disken ved revisionsafdelingen er fuld af kasser med kondensatorer. Der er 50% brok i kasserne; det er ikke muligt for mestrene at finde, hvori fejlene ligger, og tempoet er langsomt, fordi russernes, franskmændenes og jugoslavernes maskiner skiftevis er i uorden.

Midt imellem kasserne på disken står et grantræ, pyntet med sølvpapir fra vikleriet og med basunengie. Træet står

på en omvendt kasse, der er pyntet med en udskåret papirdug, der forestiller en ung mand i slæde. Han styrer sejerstolt to fyrige heste forbi svajende grantræer og flygtende hjorte.

Mestrene har travlt med deres private forberedelser, så der bliver lavet juleroser af sølvpapir, tegnet julekort på organiseret karton, og en fransk kvinde har af tygget rugbrød fremstillet Josef og Maria med Jesusbarnet på et æsel. Russerne har af kåbeknapper skåret ringe med fangenumre i eller små sovjetstjerner af tandbørsteskafter. Men der skal passes på, når officerrinden går sin runde. Det er sabotage at blive taget i sådan noget.

Hen på eftermiddagen ebber tempoet langsomt ud, der er materiale-mangel.

To fanger får lov til at synge i hallen i anledning af julen. Der bliver ganske stille. Så lyder »Ave Maria«. En kvinde fra Luxembourg sidder med sin loddebolt i den ene hånd og en ufærdig kondensator i den anden og synger et øjeblik fred ind i alle hjerter.

Fra een af afdelingerne går en kvinde ud til midtergangen, hele hallen fyldes af en mægtig stemme, der udtrykker kraft og mod og livsglæde... det er én af Moskvas operasangerinder, der synger.

I SOVEBARAKKEN er der kun køjerne at være i til daglig; men danske og norske har fået lov til at låne det bord af blokældsten, som hun bruger til at fordele brødrationer på.

En dansk Røde Kors-pakke er af de to

danske sat til side til juleaften. De norske får ikke pakker, så de har påtaget sig borddækningen. Og med »organiserede« papptallerkener, julelys og sølvpapir, lagkage af havregryn og flormelis, pyntet med små lys og marmelade, norske og danske flag, vækker julebordet opsigt.

De hollandske fanger ligger på maven i deres køjer, og stikker hovederne frem for at se med, de skal først fejre julen næste dag; vi sætter os betaget ned på taburetterne og ser på herligheden. Foruden lagkagen er der tallerkener med spegepølse, ost, leverpostej og to boxe med svinekød!!! En norsk kammerat og Anna Henriksen går hen med en dansk pakke mad til de børn, vi har på Siemens, de er 11-12 år, men går for at være 14. - Så først kan vi begynde. Jeg havde fået opgaven som festtaler og fremsagde nogle linier, jeg havde skrevet under natarbejdet på Siemens:

Nu tændes julelysene derhjemme, og julens travlhed bli'r til fest.
I tanker vi hører barnets stemme, som spørger efter os som kærest gæst.
Vi ved, de tænker på os, vore kære, som vore tanker er hos dem i dag, savnets byrde må de også bære, de kæmper, lider, dør for samme sag.

Men det var ikke godt at opholde os for meget ved det, der kaldte hjemveen for meget frem, så vi rettede vore tanker fremad, og resten af aftenen talte, lo og sang vi og var glade for at have et par timers julefred.

Men næste dag kom bagsiden af medaljen - der var strafappel, fordi gulvene ikke var fejret godt nok.

Vi stod appel i snestorm højt oppe på en skrænt oven for den sorte mose. - Officerrinden var lige så ked af det som vi, så hun forsvandt en gang imellem, og vi bad skiftevis om at gå på toilettet, så efter nogle timers forløb opløste appellen sig næsten af sig selv, og vi krøb midt på eftermiddagen forfrosne og elendige til køjs.

Men nytårsaften tog vi revanche. Vi var alene i barakken og samledes i to af de norske køjer. Pladsen var kneben, men humøret var højt - nu gik det mod et nyt år, der måtte bringe freden, og nogle uger efter fik vi det bekræftet, for da hørte vi dag og nat uafbrudt de store russiske »katusjajer« og mærkede jorden ryste under vore fødder. Barakvæggene sitrede, og forhåbningerne steg med de røde og grønne lysrækker fra den nære front. - Men nytårsaften sluttede vi med disse linier:

3. kerens - Ravensbrück 1945 Astrid Blom Larsen

Ravensbrück: Tysk fange bagflækker sko før evakueringen i marts 1945.

*Nu svinder dagene, vi aldrig glemmer,
mens lyset får fornyet magt,
fra hele verden kan vi høre stemmer,
der stønner, råber, skriger efter fredens
pagt.*

*og mere klart nu brænder håbets flamme,
som en stafet vi bær den gennem strid.
Millioner kæmper for det samme,
vi vandrer fremad mod en bedre tid.*

Jul og nytår i Shellhuset

Leveringen af middagsmaden foregik meget upræcist; som regel nåede den dog frem ved 14-15 tiden. Julen dannede ingen undtagelse. Selve juledagene gik som andre dage. Julestemning opstod ikke. Juleaftensdag bestod middagen af flæskesteg. Den blev leveret kl. 14.30, og kødrationen til hver mand var fordoblet, men det sagde jo egentlig ikke så meget. 1. juledag stod den på oksesteg; til en forandring havde man glemt kartoflerne, så vi måtte til gengæld spise godt med kål til. Maden blev serveret kl. 16. 2. juledag gik det helt fint, da kom maden allerede kl. 13.30; det var medisterpølse. Aftensmaden bestod alle 3 dage af en skive kødpølse. Så var den klart.

Umiddelbart før jul fik vi en glædelig nyhed, idet Røde Kors havde sendt en pakke ind til hver af os i anledning af

julen. Hver pakke indeholdt:

- Et halvt kg smør
- 1 spegepølse
- 1 stk. ost
- 1 æske lakridskonfekt
- 1 æske flødekarameletter
- 1 bog
- Æbler
- Cigaretter

Det var jo en særdeles kærkommen hjælp til forplejningen. Desværre blev smørret harsk i løbet af nogle få dage.

Godt var det, at vi i julen var fri for at komme til forhør. Man havde indtryk af, at de fleste af gestapofolkene holdt juleferie. Rudolf Wiese var en tur oppe for at sludre med Fritz Jørgensen, vist nærmest for at blive adspredt.

Det kan ikke nægtes, at det var en ejendommelig følelse at holde jul derin-

de på loftet. Ens tanker gik til hjemmet og familien. Det var en meget trist juleaften.

Nytårsaften

Trods alle forordninger fik vi alligevel en nytårsaften ud af det. Vi troede ærlig talt, at middagen var strøget den sidste dag i året, men da klokken var godt 17 (17.20 for at være helt nøjagtig), blev der udleveret mad. Ud på aftenen blev der for celle 6, 7, 8 og 9's vedkommende uddelt lagkage, som Nordentoft havde skaffet. Poul Sørensen gik rundt til alle cellerne og gav et glas vin, cigaretter og cigarer. Der var to slags vin og kun to glas til samtlige, så det blev en hastig omgang med skål og værs'go, næste herre.

Som en særlig gunstbevisning blev lyset først slukket kl. 23.30. Da klokken slog 24 på rådhuset, ønskede vi hinanden et godt nytår, og vi mente det. Det var ikke blot en tom frase. Det viste sig jo også, at 1945 blev et godt år med frihed for de fleste af os, men desværre også med død for en del af vore kammerater.

Alf E. Olstrup

Abonnement 1989

Trods stigende udgifter til især trykning har bladets bestyrelse vedtaget også i 1989 at holde abonnementsprisen uforandret på årligt

kr. 60,00

I løbet af november/december måned vil hver enkelt abonnent få tilsendt et giroindbetalingskort pr. post. Som sidste rettidige indbetalingsdag vil være anført den 25. januar 1989, men betal hellere straks efter modtagelsen, så det ikke går i glemmebogen.

Som sædvanlig kan »gamlemeldags« girokort til brug ved tegning af nye abonnenter rekvireres hos undertegnede.

Poul Nielsen
Bavnebjergspark 6
3520 Farum
Tlf. 02-95 22 08

Bondemandens julegave

Nu nærmer julen sig igen med raske skridt. Familie og venner skal samles, der skal diskuteres, og der skal mindes. Det kan give anledning til at mindes en lille episode, som indtraf ved juletid 1944.

En gruppe i vort sydlige opland havde fået besked på, at de skulle udstyres med engelske uniformer og kampudstyr fra top til tå, grunden hertil er jeg ikke i stand til at komme nærmere ind på. Det hele ankom med »luftpost« sammen med andre gode grejer - troede man da. For da man pakkede ud og skulle prøve, så de til deres skræk, at der manglede sokker, og hvad er en soldat med kolde fødder. Man gjorde opmærksom på mangelen på højeste sted, og sidst på året skulle de på ny ud på pladsen og modtage en sending. Man havde fået

besked på, at der ville være en trettende conatiner med de manglende sokker.

Denne sending skulle leveres af amerikanske maskiner, og de skulle være smarte, som de jo gerne ville være, de skulle spare en container og pakkede sokkerne ind i en stor papkasse. De første 12 containere dalede flot mod jorden, men da den trettende smuttede ud af maskinen, og faldskærmen strammede op, røg bunden af kassen, og sokkerne spredte sig ud til alle sider med det resultat, at der ikke blev et eneste par til gruppen. De måtte fortsat berede sig på at være ureglementeret påklædt med celuld på fødderne. Derimod kunne de omkringboende bønder i de efterfølgende dage gå rundt i haver og på marker og finde fine heluldne engelske sokker til stor glæde for de heldige. Men gruppen fik da papkassen.

Børge Jensen

Da vore julebreve skulle gennem tysk censur

December måned er i særlig grad juleforberedelsesens tid. Hertil hører brevskrivning, og det er i dag meget befriende, at vi nu ikke skal skrive danske julehilsener på tysk og heller ikke skal affatte dem på en sådan måde, at de kan slippe gennem censuren og dog affattet sådan, at de fortalte, hvad vi egentlig ønskede at fortælle.

Som jeg oplevede det, var brevskrivning fra KZ-lejren stærkt påvirket af den indstilling, at vi ikke måtte fortælle om, hvad vi manglede, og hvad gjorde man så? Ja, vi fandt frem til den metode at takke både for sukker, salt, tørsmælk og havregryn o.s.v., altsammen ting, som vi ikke havde modtaget, men som vi særlig manglede. Det blev som regel forstået - og det gik glat igennem censuren.

Jeg sidder her med et brev, som jeg fik retur. Jeg havde indflettet, at det var morsomt i min kones sidste brev at kunne læse, at nu brugte tante Karen avisepapir til indpakning, når hun sendte pakker. Når det kom retur, skyldtes det sikkert, at der kun måtte komme nazistiske aviser ind i lejren, men jeg ville jo meget hellere læse de andre - men forsøget glippede altså.

Vi måtte skrive breve to gange om måneden, men kun på lejrens brevformular, og den fortalte, at alt kunne købes i lejren. Deri lå jo en opfordring til slægtninge om at sende penge, men det

gjorde min familie dog ikke, og det var godt, for dem havde jeg alligevel ikke fået.

Derimod lykkedes det min kone, der var gået under jorden i Kolding, at få forbindelse med en skipper, der modvilligt sejlede med kreaturer til en tysk havn. Han tog så af og til en pakke med, bestak folkene på postkontoret i Tyskland, hvorefter pakkerne gik til mig. Jeg fik dem fra lejrens Paketstelle.

VI BLEV KLAR OVER, at nogle nordmænd fik »Kleipakete«. De indeholdt vist altid en dåse sardiner. Sådanne småparker gik uden om tolden, og det er egentlig mærkeligt, at vore slægtninge i Danmark ikke opdagede denne mulighed. Men det skal også nævnes, at deres kontakter til dansk Røde Kors blev udnyttet til stor glæde og gavn for os som modtagere.

Min kone sendte gerne brevene i foret kuvert, men når jeg fik dem, var foret altid fjernet.

Ved brevskrivning i lejren gjaldt det, at man burde affatte brevene lidt mere kærlige end man nøgternt set havde dækning for, da brevet måske var det sidste livstegn, man fik mulighed for at give fra sig.

Brevene skulle skrives på tysk og så letlæselige, at de ikke voldte den tyske censur besværligheder med læsningen, og derfor havde de fangekammerater, der kunne skrive tysk, mange timers arbejde på skrivedagene, dels med at oversætte, dels med at prente letlæselige bogstaver.

Der var ikke blæk til rådighed, men så klarede vi mangelen ved at opløse stumper af kopistifter i vand. Skriften blev så violet, men den stod egentlig ganske godt.

TRANGEN til at meddele sig gennem breve er så vidt forskellig, men man bør her ved juletid sætte sig hen og fortælle løst og fast til slægtninge og venner. Ikke for at glæde sig selv, men for at glæde modtageren.

Mange af vore fangekammerater er faldet bort i årenes løb. Fra Esbjerg - eksempelvis - var der i Sachsenhausen ved Berlin en hel gruppe. I dag er der kun een overlevende.

De fleste mennesker vil gerne høre fra slægt, venner og bekendte. Julen rummer en særlig opfordring til at få kuglepennen eller skrivemaskinen i gang.

God arbejdslyst!

F-k.

Bernadottegården i Roskilde

Beboere, bestyrelse og personale på Bernadottegården i Roskilde ønsker alle sammenslutningens medlemmer en rigtig god jul og et godt og lykkeligebringende nytår.

Christian Haxthausen

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

**En glædelig jul og et godt nytår til medlemmer,
læsere og annoncører med tak for samarbejde
og kammeratskab i 1988.
Vi viderefører det i 1989.**

Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Aalborg afdeling	Buchenwaldklubben Landsforbundet
Horserødforeningen	Erhvervshæmmede, Omegnsafdelingen (kontoret lukket 6/12 88 - 5/1 89)
Stutthofforeningen	Sachsenhausenforeningen Landsforeningen
Neuengammeforeningen	Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen
Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Sydøstjydsk afdeling	Hannover-Stocken gruppen
Theresienstadtforeningen	Landsforeningen Gestapofangerne Randers afdeling
Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Esbjerg afdeling	Dachau-klubben
Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Århus afdeling	Gestapofangerne Århus
Anna og Axel Lauritzen	Dagmar og Villy Mørk Jensen
Solveig Skjøtt	Peter Møller Madsen
Ella og Richard Andersen Odense	E. Jacob Jensen Græsted
Birthe og Otto Laugesen (Dachau)	Christel og Johannes Fosmark

**Vi ønsker venner og kammerater landet
over en glædelig jul og et godt nytår.
På gensyn i 1988**

Buchenwaldklubben Nordjylland	Landsforeningen Gestapofangerne
Landsforeningen Gestapofangerne Sjællandsafdelingen	Bennadottegården Roskilde
Fangesammenslutningens bestyrelse	Kammeraternes Hjælpefond

Julen derhjemme under besættelsen

Vi har efterhånden bragt mange skildringer af julen for danskerne i fængsler og i KZ-lejre. Her fortæller vi lidt om, hvordan de derhjemme klarede julen, præget af rationeringer.

Selv om vi ikke var deltagere i det store verdensopgør 1914-18, fulgte - også vi store drenge - med i dens forløb, og vi var dybt grebne af beretningerne om de talrige ofre på fronterne. Jeg husker således, at vi ved en drengefest med bevægelse sang: »Klokke ring fred i vor fejdende tid«, og da krigsafslutningen endelig kom, var vi alle inderligt optagne af ønsket om, at en gentagelse aldrig måtte finde sted. Vi gik ivrigt op i studiet af, hvordan man i fremtiden kunne skabe en verden uden krige, og der var efterhånden en del projekter at studere.

Hamstring og spildindsamling

Men der skulle kun gå 21 år, inden verden på ny blev hvirvlet ind i en ny storkrig, der efterhånden berørte hele jordkloden, verdenskrigen 1939-45.

Nu huskede mange rationeringerne fra årene 1914-18, og allerede i september 1939 blev der foretaget store opkøb, f.eks. af gule ærter, te, kaffe, krydderier og sukker, ja man købte ikke eet, men f.eks. ti pund kaffe ad gangen. Det berettes, at en enlig dame købte 200 dåser sardiner i olie og smør til to års forbrug. En anden købte 400 liter petroleum, 200 liter benzin, 110 kg kaffe, 50 kg suk-

ker, 3 kg kiks, 50 kg salt, masser af te, kaffe, kakao og makaroni.

Sukkerkortene af oktober 1939 lignede frimærker og skulle sakses fra hinanden. Efter den 9. april fulgte i 1940 en fimbul-vinter med mere end 20 graders frost, så bælder, fjorde og sunde frøs til. Brændselet slap op, så mange skoler og kirker måtte lukke, og allerede i maj 1940 var det umuligt at opdrive et søm.

Spildindsamlingerne tog fart for at skaffe råvarer til produktionen, og tørvegravningen nåede i 42/43 og 44 op på 2,7 millioner tons. Brunkulsgravningen, især ved Søby nær Herning, tog et kolossal opsving. Gammelt tøj blev repareret og vendt. Biler kørte med gasgeneratorer, også kaldt kakkelovne. Efterhånden kom der hesteforspand for bilerne, og benzinvognene gik i hi. Priserne på heste steg til det dobbelte, og der kom forbud mod at fremstille piskefløde, for der skulle være smør, ialt fald til hjemmeforbruget.

I de år havde Varedirektoratet meget at gøre, og erstatningsvarerne florerede. Man lyttede til handelsministerens betragtninger i radioen, og han havde en dejligt beroligende stemmeføring, og det havde en god virkning.

Censuren rationerede ytringsfriheden

Vor rationeringssituation i årene 1940-45 blev på en del områder den samme som i årene 1914-18, men på andre områder en helt andet, for under besættelsen 1940-45 gjaldt rationeringerne også vor ytrings- og forsamlingsfrihed. Vel havde der i årene 1914-18 været en vis tilbageholdenhed med at bruge det frie ord i udenrigspolitiske spørgsmål, men der var ikke som i 1940-45 tale om censur eller straffeforanstaltninger, hvis man overtrådte censurbestemmelserne.

Mens årene 1914-18 ikke kendte til illegale blade, blev disse nu en faktor af stigende betydning, efterhånden som censuren blev strengere, og torturen tog til. Mangfoldige gik ind i modstandskampen, fordi de ville værne om vore frihedsbegreber, og det samlende krav var retten til frit at tænke, tro og tale. Der var altså tale om en protestbevægelse.

For de ganske unge er det antageligt mærkeligt at læse denne skildring, men sammenligner man forholdene dengang med forholdene i dag, må enhver indrømme, at der i dag et meget at glædes over. Her bør vi ikke glemme, at det var samarbejdet med vore venner i den frie verden, der har skaffet ikke blot vort land, men hele Europa, fred i nu 43 år. Dette er årsagen til, at vor jul nu i 1988 kan fejres som en fredsjul. Og det bør vi glædes over, men også være taknemmelige for.

F-k

Runde dage

Ejnar Hansen, Louisevej 8, 8220 Brabrand, 80 år den 16. december.

Gunnar Charles Hyll, Esrumvej 32, 3000 Helsingør (Buchenwald, Neuengamme 310/250) 75 år den 21. december.

Henry Christensen, Sønderbrogade 125, 8700 Horsens, 75 år den 29. december.

Peder Jacob Rasmussen, Digtervænget 87, 9550 Mariager, 70 år den 30. december.

Robert Juul Andersen, Folehaven 29, 2500 Valby, 70 år den 1. januar.

Karen M. Larsen, Skottegården 46, 2770 Kastrup, 70 år 1. januar.

Zygmunt Gross, Valby Langgade 113, 3., 2500 Valby, 65 år den 2. januar.

Aksel Edgar Svendsen, Reberbanegade 27, 3., 2300 København S (Buchenwald) 70 år den 2. januar.

Karen Nielsen, Platanvej 31, 5450 Otterup, 70 år den 3. januar.

Richard Solmark, Moselodden 1, 2750 Ballerup (Buchenwald) 85 år den 4. januar.

Niels Martin Thune, Dronningensgade 29, lej. 34. 1420 København K, 70 år den 4. januar.

Alfred Senn, Ibsvej 27, 4750 Lundby, 75 år den 5. januar.

Cornelius Olsen, Vejlebrovej 52, 2.th., 2635 Ishøj, 65 år den 7. januar.

Kristian Rønnow Torp, Kovangen 221, 3480 Fredensborg, 70 år den 8. januar.

Knud Poulsen, Bredkær Rende 11, 8250 Egå, 65 år den 13. januar.

Cecilie D. Hansen, Gadevangsvej 91, 3400 Hillerød, 75 år den 14. januar.

Willy Nielsen, Sofiendalsvej 89, 9200 Aalborg SV, 65 år den 14. januar.

A. Horsted, Hyttebakken 8, 3400 Hille-rød, 65 år den 15. januar.

Kamma Klitgaard, Engdalsvej 73, 8220 Brabrand, 70 år den 16. januar.

Godtfred N. Jensen, Roesskovvej 111, 5200 Odense V, 70 år den 19. januar.

Edmund Kjeldsen, Thurøgade 13, 5000 Odense C, 65 år den 19. januar.

Børge Jacobsen, Vilh. Topsøesvej 7, 4., 2500 Valby (Neuengamme 60.810) 70 år den 22. januar.

Dan Fischer, Broholms Allé 19 C, 2920 Charlottenlund, 70 år den 23. januar.

Jens Andersen, Nygade 14, 7870 Roslev, 70 år den 24. januar.

Leo S. Hansen, Nyborgvej 324, 5220 Odense SØ, 70 år den 24. januar.

Åge Mørck, Gildhøj 102, 2605 Brøndby, 70 år den 25. januar.

Bruno Gertsen, Eversvej 4,1. th., 2000 Frederiksberg (Buchenwald) 70 år 27. januar.

Erna Thornberg, Slangerupgade 6, 2., 2200 København N, 80 år den 27. januar.

Børge Wall, Gjørdingvej 2, 2760 Måløv, 70 år den 28. januar.

Thorvald Andersen, Varkærparken 44, 8260 Viby, 70 år den 29. januar.

Edel Christensen, Hvedevænget 2, 9000 Aalborg, 65 år den 30. januar.

Herdis N. Eriksen, H.C.Ørstedesvej 52A, 1879 Frederiksberg C, 70 år den 31. januar.

John A. Hansen, Tingskrivervej 15, 2400 København NV, 70 år den 31. januar.

Kurt Blauenfeldt, Mosevej 15B, 3500 Værløse, 70 år den 31. januar.

Carl Holm, Lystoftevænget 9, Brede, 2800 Lyngby, 70 år den 1. februar.

Tove Jensen, Vangeledet 76, 2830 Virum, 70 år den 1. februar.

J. Diedrichsen Christensen, Kummelfort 46, Kollund, 6340 Kruså (Buchenwald) 75 år den 1. februar.

Vagner Pedersen (VP), Ryesgade 6, 9000 Aalborg, 85 år den 1. februar.

Rita Meyer, Lindegårdsvej 9, 9900 Frederikshavn, 65 år den 2. februar.

Christoffer M. Sørensen, »Sølgaven«, Skovbakken 126, 3520 Farum (Buchenwald) 95 år den 4. februar.

Otto Andersen, Kongelundsvej 310, 2770 Kastrup (Buchenwald) 75 år den 4. februar.

Paul Thygesen, Ejgård Tværvej 6, 4.tv., 2920 Charlottenlund (Neuengamme 50.540) 75 år den 4. februar.

Axel Chr. Larsen, Ved Kagså 74, 2730 Herlev, 80 år den 5. februar.

Wolmer T. Borød, Kobbelvej 32, 4780 Stege, 80 år den 8. februar.

Bent Knudsen, Ruten 77, st.tv., 2700 Brønshøj, 65 år den 8. februar.

Anton Moyell, Birkedalen 19, 2800 Lyngby, 65 år den 8. februar.

Orla Pedersen, Lærkevænge 58, 9850 Hirtshals, 70 år den 8. februar.

Johann M. Bøge, Skodsborgvej 284 B, 2850 Nærum, 80 år den 10. februar.

Peter Carsten Rossen, Birkegaardsvej 21, 4683 Rønnede (Dachau 142.643) 80 år den 12. februar.

Karen Marie Pedersen, Grønnemose Alle 124, 2860 Søborg, 80 år den 13. februar.

Gunnar Johansen, Stadionvej 93, 5200 Odense V, 75 år den 15. februar.

Hans Schmidt, Jernbanegade 25, 6330 Padborg (Neuengamme 54.485) 70 år 16. februar.

Knud Ahlgreen, Grønlandsvej 19, 4800 Nykøbing Falster, 65 år den 18. februar.

Anders Amtrup, Oscar Bruunsvej 2 A,2., 3050 Humlebæk (Buchenwald) 70 år 18. februar.

Niels Jensen, Grønnevej 259 st.tv., 2830 Virum, 85 år den 19. februar.

Herman Kornum, Engvej 19, 9400 Nørresundby, 70 år den 21. februar.

Ole Klinge Madsen, Strubjerg 50 B, 9400 Nørresundby, 65 år den 21. februar.

Harry Hasenkam, Østergårdsvej 6, Undløse, 4340 Tølløse (Neuengamme 51.867) 75 år den 23. februar.

Kaj Jensen, Jyllandsgade 6, 9850 Hirtshals, 70 år den 24. februar.

Leon Anders K. Ruhnu, Lundebjergvej 22 A, st.tv., 2740 Skovlunde (Buchenswald) 75 år den 26. februar.

Leo Christensen, Sønderbro 22, 9000 Aalborg, 75 år den 26. februar.

Lora I.G. Kaehne, Tovesvej 9, 4220 Korsør, 65 år den 27. februar.

Harald Hansen, Fjordvej 17, 3390 Hundested, 70 år den 27. februar.

Karen Storm, Volsmoseallé 12, 5240 Odense NØ (Ravensbrück 25.068) 85 år den 28. februar.

Oda Christoffersen, Gurrevej 40,1., 2650 HVidovre, 80 år den 28. februar.

Hans P. Rasmussen, Tunnelvej 22, st.tv., 2600 Glostrup, 70 år den 28. februar.

Enemark Bennetzen, Allégade 12, st.tv., 6100 Haderslev, 75 år den 28. februar.

Oda Vierich, Vestavej 8, 9200 Aalborg SV, 70 år den 28. februar.

John Husted, Frimestervej 30, 2400 København NV, født 29/2 1904. 85 år den 28. februar eller 1. marts.

handlet. Antallet af dødsopfre kendes ikke.

Retsvæsenet forfulgte ingen af brandstifterne, hærværksmændene og morderne. Derimod blev de overlevende dømt til at betale skadeserstatninger og en bøde på mere end én milliard mark.

Arrangementerne indledtes lørdag med kransenedlæggelse ved en mindesten for 600 borgere, der var ofre for modstandskampen mod Hitler i Bonn. Der blev indledt og afsluttet med »Die Moorsoldaten«.

Talerne her var redaktør af det jødiske tidsskrift »Zeitzeuge«, Anatol Weil, af Friedeborg Röcher-Gilson VVN-BdA og Kurt Goldstein, FIR, Østrig.

Kurt Goldstein pegede bl.a. på, at fordømmelsen af pogromerne ikke var tilstrækkelig. Man måtte ikke overse Hiroshimas og Nagasakis skæbne. En kamp for forbud mod atomvåben og for nedrustning måtte være den sidste krigslære.

Efter ceremonien ved mindesmærket førtes gæsterne gennem Bonn i bussen til en »alternativ turistrundfart«, hvor en ung historiker berettede om begivenhederne rundt om i byen for 50 år siden og under resten af Hitlers diktatur. De - desværre få - modstandsfolk havde store tab i form af fængslinger og henrettelser. Dagen afsluttedes i foreningen »An der Synagoge«s museum, hvor vi blev gæstfrit beværtet og underholdt med oplæsning af forfatterne Rosemarie Schuder og Rudolf Hisch, der læste op af deres bog om jødeforfølgelserne, »Der gelbe Fleck«.

Symposiet fandt sted søndag fra kl. 9 til 18 på Gesamtschule Bonn-Beul og åbnedes af generalsekretær for VVN-BdA Kurt Erlebach.

Det bragte indlæg om den fascistiske »Vernichtungspolitik« mod jøderne af prof. Kurt Pätzold, Berlin DDR, om den forbryderiske »Euthanasi« af prof. dr.med. Maurice Goldstein, Bruxelles, præsident for den internationale Auschwitz Komité, om »Vernichtungspolitik« mod de Slaviske folkeslag af Lew Besymenski, Moskva, fra den sovjetiske veterankomité, om menneskerettigheds erklæringen af 1948 og dens betydning af Hein Düx, formand for dommerne ved overlandsretten i Frankfurt, medlem af VVN-BdA's præsidium, og om faren for genoplivning af fascismen i Vesteuropa af prof. Reinh. Kühl, Marburg og Willi Rothley, Rockenhausen, medlem af Europaparla-

Krystalnatstævnet i Bonn

Symposium med 31 repræsentanter fra udlandet

VVN - Bund der Antifaschisten i BRD inviterede europæiske modstandsorganisationer til symposium i Bonn i anledning af 50-årsdagen for rigspogromen, »Krystalnatten« den 9. november 1988 og 40-årsdagen for deklARATIONEN af menneskerettighederne. Mere end 50 organisationer med vidt forskellig politisk, religiøs og ideologisk baggrund stod bag VVN's initiativ.

Fra udlandet mødte 31 repræsentanter for 21 organisationer fra 12 lande. Danmark var repræsenteret af Erik Lorentzen og Ehgon Nielsen fra FIR og Peder Søgård fra Landsforeningen af Sachsenhausenfanger i Danmark.

Hvorfor det oprindelige forslag om en demonstration (Kundgebung) med international deltagelse i Bonn i sidste øjeblik blev aflyst er uvist. Den danske bus måtte aflyses.

»Krystalnatten« den 9.-10. november 1988 var en statslig organiseret pogrom i hele det tyske rige. Den rettedes mod alle tyskere af jødisk herkomst.

Deres synagoger blev brændt ned under velvilligt opsyn af politi og brandvæsen. Deres boliger, plejehjem, børnehjem og forretninger blev ødelagt og plyndret under tilsyn af politiet.

26.000 jøder af alle aldersgrupper blev slæbt i KZ-lejre, tortureret og mis-

Bonn den 9. november. Fv.: Peder Søgård, Ehgon Nielsen og Erik Lorentzen.

mentet for Socialdemokratiet. Herudover berettede Anton Franz fra forbundet af tyske Sinti og Roma (»zigøjnere«) om forfølgelsen af denne folkegruppe, og mange gæster tog ordet med beretninger, indlæg og diskussion.

Hovedsynspunktet var, at krystalnatten var indledningen til den anden verdenskrig og således var forbrydelsen mod jøderne en forbrydelse mod alle folkeslag. To dage efter krystalnatten sammenkaldte Hitler redaktørerne ved dagbladene og erklærede, at hans fredelige politik ville ikke fortsætte, idet jøderne og bolsjevikkerne ville modsætte sig det tyske folks retfærdige krav. Disse krav kunne derfor kun gennemføres med vold og ødelæggelse af disse magter. Den logiske fortsættelse af krystalnatten var »Endlösung« og den krig, der kostede 50 millioner menneskeliv. Lew Besymenski berettede om de planer, der var fundet - omhyggeligt udarbejdet med statistik og tabeller - om tilintetgørelse af 31 millioner mennesker af de slaviske og baltiske folkeslag i Østeuropa. Der var angivet 30% af de baltiske folk, 50-75% af de slaviske og jøderne 100%. Dette skulle organiseres under dække af folkeflytninger. Kun den røde hærs sejr forhindrede denne forbrydelse.

Professor dr.med. Maurice Goldstein, Bruxelles, pegede under sin omtale af den forbryderiske eutanasiapolitik på den udvikling i dag, hvor man nogle steder vil gøre AIDS til et politimæssigt og ikke et medicinsk problem. Denne idé er farlig.

Kulturelt sørgede Göbbels for, at de tyske film enten var volds- og militærforherligende chauvinistisk eller fuldstændig intetsigende underholdningsfilm. En dominans af film af denne type er et betænkeligt tegn, som man skal være på vagt overfor.

Socialdemokraten fra Europarådet, Willi Rothley mente, at risikoen for opvækst og magt til neonazistiske bevægelser ikke var til stede, efter at EF og Europarådet havde fået mere magt. Andre advarede stærkt mod dette synspunkt og mente, at kun stadig årvågenhed og kamp mod de spirende neonazistiske bevægelser kunne rede os for dem, men de var ikke pessimistiske.

Symposiet afsluttedes med, at VVN-BdA gæstfrit serverede middag for os i »Bonner Stube«. Mandag afrejste delegationerne.

Peder Søjgård

BdA står for »Bund der Antifaschisten«

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

Krystalnatten skabte drama i forbundsdagen i Bonn

BONN (RB-Reuter) 12.november. Formanden for den vesttyske forbundsdag, Philipp Jenninger, trådte fredag tilbage efter kritik af en tale, han torsdag holdt om nazisternes jødeforfølgelser.

Jenninger indgav sin afskedsbegæring på et møde i regeringspartiet CDUs ledelse.

Philipp Jenninger havde torsdag i anledning af halvtredsåret for den såkaldte »krystalnat« holdt en tale ved en mindehøjtidelighed i forbundsdagen, der kunne misforstås som en slags undskyldning for Hitlers jødeforfølgelser og for tyskernes ønske om at fortrænge det sorteste kapitel i landets historie.

Jenninger kommenterede de nazistiske massemord på jøderne og sagde, at Hitler genskabte tysk »optimisme og selvtillid«.

- Var Hitler ikke valgt af forsynet, en fører som kun bliver givet til et folk en gang i løbet af 1.000 år? spurgte han.

Han tilføjede, at jødiske forretningsmænd var kraftigt involveret i forandringerne i landets industrialisering, som efterlod mange tyskere plaget af mindreværd.

Derefter spurgte han: - Fortjente de (jøderne) da måske ikke ligefrem at blive sat på plads?

Videre sagde Jenninger ved mindehøjtideligheden, hvor også formanden for de tyske jøders centralråd, Heinz Galinski, var til stede, at Adolf Hitler i årene fra 1933 til 1939 havde fejret et politisk triumftog, som der næppe findes nogen parallel til, og han fremhævede førerens politiske sejre.

Passager af Himmlers tale

Han citerede ordret en lang passage af en tale, som SS-lederen Heinrich Himmler havde holdt, og han krydrede sin tale med sprogbug og vendinger fra nazi-tiden.

Jenninger beklagede i en erklæring overfor CDU-fraktionen, at han var blevet misforstået, og at han havde såret andres følelser.

Jenninger har i fire år været forbundsdagens præsident.

Jenningers adfærd forekommer uforklarlig. Han skulle tale på forbundsdagens vegne. Under talen udvandrede et stort antal medlemmer i protest.

Jenninger er ikke nazist, og han har hidtil været en velkommen gæst i Israel under flere besøg.

Om Versen- og Dalum-lejrene

Forskning og forskningsresultater

Af mag.art. Morten Ruge, tidligere Versen

I tyske fremstillinger, populære såvel som videnskabelige, af de to udekommandoer Versen og Dalum, hvor temmelig mange danskere opholdt sig, finder man en række fejlagtige oplysninger om grundlæggende forhold: ukorrekte fangetal, forkerte tidspunkter for lejrenes funktionstid, ufuldstændige tal for dødelighed.

I forbindelse med mine studier i »Tre transporter og fem udekommandoer« har jeg derfor udarbejdet følgende oversigt over de med sikkerhed kendte grundlæggende fakta vedrørende de to lejre. Det har intet med »beskrivelser« af livet i lejrene at gøre, men angår alene den basale viden om de to lejre: Hvor lå de, hvor mange fanger var der, hvornår fungerede lejrene, hvor mange døde dér.

Redegørelsen offentliggøres her, idet den bør findes et let tilgængeligt sted, hvortil man i givet fald kan henvise. - En tysk oversættelse fordeles i øvrigt til de seks-syv vigtigste institutioner og lærde i Tyskland.

Deltagerne i pilgrimsfærdens 1988 samledes ved mindesmærket i Dalum. Her omkom samtlige fanger. (Foto: Orla Rasmussen)

Grundlaget for redegørelsen, altså kildematerialet, er:

- 1) De spørgeskemaer, som en række danske fanger udfyldte i årene 1946-48 til videnskabelig bearbejdelse
- 2) Spørgeskemaer, udfyldt sommeren 1988 på min foranledning af 9 tidligere danske Dalumfanger
- 3) Beretninger om Versen fra Hans Schwarz's arkiv i Hamburg
- 4) Küchentagebuch Dalum, Februar/März 1945
- 5) Kommandobestand am 16. Januar 1945, Aussenkommando Versen
- 6) SS Standortarzt Kl.Hmg.-Neuengamme. 1/4-jaehriger Bericht dat. 29.3.45.

Den viden, som kan aflæses af kilderne, adskiller sig ikke i substansen fra Jørgen Barfods afsnit om Dalum, side 215-218 i »Helvede har mange navne«, København 1969; et værk, som også de tyske forskere har haft adgang til, men som de ikke har villet respektere.

Aussenkommandos Dalum og Versen

Aussenkommando Dalum var belagt med fanger fra Neuengamme fra den 4. januar 1945 indtil den 21/24. marts 1945.

Dette fremgår af de danske beretninger fra 1946-1948, samt de supplerende spørgesedler 1988.

Det understreges, at man kom til en tom lejr, som angivelig ikke havde været beboet et stykke tid. Nogle hævder endog, at der ikke var borde og bænke, og at disse skulle fremstilles på værkstederne de næste uger. Lejren var uopvarmet og øde, da man ankom.

Aussenkommando Versen var belagt med fanger fra Neuengamme fra den 16. november 1944 indtil den 21/24. marts 1945.

Dette fremgår af talrige beretninger fra fanger af mange nationaliteter, og bekræfter af tyske dokumenter.

Fangetallet ved ankomsten til Dalum den 4. januar angives i langt de fleste af de danske skemaer til 1000, nogle enkelte mener 1200, og en enkelt 1500.

Et antal på ca. 1050 vil falde godt til i tråd med det dokumentariske materiale. I kvartals-indberetningen fra Standortarzt anføres 807 »i Dalum« den 25. marts 1945. Det bemærkes, at der næppe var fanger tilbage i Dalum (eller

Versen) den 25.; de var da nået til Bremen-Farge på evakueringsmarchen.

Det nævnte tal som forslag til Dalums fangebestand ved ankomsten understøttes af den bevarede »Küchen-Tagebuch«, som dag for dag angiver fangetallet. Den første måneds Tagebuch er ikke bevaret, den findes først fra 1.2.1945. På denne dag er der 1021 fanger i Dalum; de følgende knap to måneder registreres et fald ned til 805 den 20.3.1945.

Til Versen ankom ca. 3000 fanger. Dette tal angives af danske og andre fanger og af erfarne Vorarbeitere, hvis beretninger er tilgængelige i Hamburg og i Papenburg.

»Kommandobestand 16.1.1945« udviser et Häftlingetal på 2063 denne dato. I tidsrummet 16. november 1944 og indtil folketællingen den 16. januar 1945 var der afgået flere sygetransporter tilbage til Neuengamme; den største sygetransport blev samlet den 13. december 1944, afgik et par dage senere og omfattede 600 døende eller meget syge. Transporterne imellem den store sygetransport den 13. december 1944 og folketællingen den 16. januar 1945 kan godt have omfattet omkring 100 personer.

Omkring 400 døde i lejren indenfor tidsrummet 16.11.44-15.1.45; det fremgår af dødsmeldingerne fra Stubendienst, som summerer dødstallene, samt af den franske læges notesblade.

I slutningen af december 1944 kom en supplerende transport fra Neuengamme med »friske« fanger, ca. 150 mand, til Versen.

Man kan derfor acceptere de 3000 som et sandsynligt tal på fangerne, som kom til Versen på transporten den 16. november 1944.

I Dalum døde mindst 50, men næppe over 80. Der er ikke registreret eller erindret sygetransporter derfra.

Følger man tallene i »Küchen-Tagebuch« dag for dag, ses det, at der jævnt-hen forsvinder 1 om dagen. Det afspejler formodentlig dødsfald. Af og til falder bestands-tallene pludseligt med adskillige, og enkelte dage med mange. Det drejer sig her om transporter.

Man kan aflæse en transport den 19. eller 20. februar 1945; det er transporten, som skulle bringe de fanger til Neuengamme, som skulle ud på »Rullende Kommando«. Transporten af danskerne og nordmændene ses af tallene 19-20. marts; da forsvinder der 119.

Det fremgår af adskillige beretninger og skemabesvarelser, at det tipvognstog, som hver morgen bragte fanger ud på arbejde, også medbragte »døgnets døde, emballeret i papirsække og med fangenummeret skrevet med blækstift på brystet«. De døde blev læsset af ved gravpladsen, den nuværende kirkegård, og begravet dér, idet dog papirsækkene blev leveret tilbage, når tipvognstøget om aftenen kørte tilbage.

I disse beretninger tales om »adskillige døde hver dag«. Som man ser af Küchentagebuch forsvinder der 14 i dagene fra 1.2.45 til 19.2.45. Efter 19.2-transporten forsvinder der derpå 20 indtil 19.3. Man kan forsvare at antage 26 døde den første måned; det vil sige ialt 60 i lejrens funktionstid. Det vil passe med det formodede ankomststal på 1050 fanger. I flere af de danske beretninger fra fanger, som var knyttet til Revieret eller Tipvognstransporten, anføres et samlet dødstal for Dalum på »ca. 50«.

I selve Versen-lejren døde der efter en dansk fangefunktionærs optegnelser 568, efter tyske beregninger omkring 566. Dertil kommer de under evakueringen omkomne, omkring 75, som er oversete og nævnte fra tysk side.

Hertil kommer de ca. 300, som døde under sygetransporten tilbage til Neuengamme i døgnene 13.-17. december 1944. Omkring 600 blev sendt afsted; mange, måske op til 30, døde under transporten; og yderligere omkring 250 døde på Revieret i Neuengamme uden at være blevet raskmeldte i mellemtiden eller være sendt ud på ny kommando eller tildelt arbejde i Neuengamme. Det markeres iøvrigt i Neuengammes Toten Nachweis, idet de døde fra Versen-transporten flere steder registreres samlet, med en klamme: »Transport Versen«.

Det samlede antal døde fra Versen: Umiddelbart døde i Versen, under og umiddelbart efter sygetransporter - idet der jo afgik yderligere én stor og flere små sygetransporter med mange dødsfald - samt under evakuering - udgør lidt over eller lige under 1000.

Konklusion:

Dalum, som ligger 14 km syd for Versen, var ikke som anført i tyske oversigter, en »subkommando« af Versen. Den var en selvstændig Aussenkommando fra Neuengamme, med egen og selvstændig forvaltning. Hverken fangebeholdning eller dødsfald blev på noget tids-

Kort over 7 af de 15 Emslandslejre, de syv sydligste. 1 og 2 er Versen og Dalum. Der hører en kirkegård eller gravplads til hver af disse lejre. Mellem Versen og Dalum ligger: øverst Fullen, hvortil en gravplads er knyttet, syd for Fullen ligger Gross Hesepe. Syd og vest for Dalum ligger: Sydvest for Dalum: Wietmarschen med tilhørende gravplads. Vest for Wietmarschen: Yderst mod vest: Alexisdorf, med gravplads. Mellem Alexisdorf og Wietmarschen: Bathorn.

Versen og Dalum var kortvarigt udekommadoer fra Neuengamme: Versen fra midten af november 1944 til midten af marts 1945. Dalum fra begyndelsen af januar 1945 til midten af marts 1945.

10 + er Versen og 20 + Dalum med begravelsespladser.

punkt talt sammen med Versens tilsvarende tal.

Dalum var ikke befolket fra midten af november 1944, som hævdedet i tyske fremstillinger, men først fra januar 1945. Hverken Dalum eller Versen var, som det hævdes i visse tyske værker, allerede i 1943 Aussenkommandos fra Neuengamme.

Det var ikke tilsammen 2500 fanger i Dalum og Versen, men omkring 1050 i Dalum og 3000 i Versen.

Der døde ikke 566 fanger i Dalum og Versen tilsammen.

I Dalum døde mellem 50 og 60, i selve lejren. Der er ikke registreret eller erindret sygetransporter fra Dalum. Antallet af døde under evakueringen fra Dalum kendes ikke, men kan meget vel have været ret stort: 20-30.

I Versen døde ca. 565 - under og straks efter sygetransporter og under evakueringen yderligere så mange, at det samlede antal døde ligger omkring 1000.

Morten Ruge
60.905 Versen

Ifølge bladet »Der Widerstandskämpfer« (organ for FIR) har Sammenslutningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen i København haft en delegation i Albanien under ledelse af Frede Klitgaard, og man har herført samtaler med VR Albanien.

Det skal bemærkes, at Albanien først for et års tid siden er blevet medlem af FIR.

Om Esterwegen, taget i brug i august 1933, som en af de første KZ-lejre

Ledelsen sorterede under SA. Fra 1934 overgik lejren til SS

II

Det hemmelige prøjsiske statspolitis stillingtagen til Domkapitel Lichtenbergs klage.

Berlin, den 7. august 1935

Ref.: Marotzke.

Klagen oversendes til den stedfortrædende chef og inspektør for det hemmelige statspoliti med anmodning om stillingtagen. Et eksemplar af Lejrreglementet bedes vedlagt Deres svar.

11.9.1935 rykkes for svar.

Berlin SW 11, den 27. sept. 1935
Prinz-Albrecht-Strasse 8

Fra

Den stedfortr. chef og inspektør for det prøjsiske hemmelige politi.

Til

Den prøjsiske Ministerpræsident,
Berlin
Leipziger Platz 11 A.

Vedr.: Klage fra Domkapitlet Lichtenberg over KZ-lejr Esterwegen.

Ifølge de foretagne undersøgelser stammer klagerne fra et brev, som kapuzinerpræsten Berge, kaldet Peter Ludgerus, har smuglet ud fra sygehuset i Sögel. En østrigsk forbedringshusfange, ved navn Wielander, havde givet kapuzinerpræsten tre breve, hvori der udspreddes de forfærdeligste beretninger om grusomheder. Pastor Ludgerus skal som følge deraf forsvare sig for en særdomstol.

Til de enkelte klagepunkter skal følgende bemærkes:

Udførelse af pryglestraf i lejren Esterwegen foregår altid efter forskrifterne. Ingen er tildelt pryglestraf uden forudgående straffesag. Der findes ingen forpligtelse for fangen til at tælle slagene. Hvis han gør det alligevel, er det frivilligt og i egen interesse.

Afstraffelse under overværelse af andre fanger finder kun sted i tilfælde af

særligt gemene handlinger eller ved mytteri eller lydighedsnægtelse. Ellers foregår det under tilstedeværelse af det samtlige vagtmandskab og den ansvarlige leder, aldrig ukontrolleret.

NEDSKYDNINGEN af den socialdemokratiske rigsdagsmand Fritz Husemann og kommunisten Röhrs skete under flugtforsøg. Det er også klart fremgået af en retslig undersøgelse. Röhrs blev skudt om eftermiddagen. Da det i sådanne tilfælde altid er sådan, at alt skal forblive urørt til rettens ankomst for at kunne konstatere, hvad der er sket, kunne liget først fjernes næste morgen og vaskes i et skur.

Det er muligt, at en eller anden arbejdskommando har set flytningen ske, men det er usandt, at fangerne blev ført forbi liget eller at det nogen sinde er sket.

Fangen Loewy er ligeledes blevet skudt under flugtforsøg og er forlængst rask igen.

Varetægtsfangen Ohl havde ofte snakket om selvmordsforsøg i barakken. Det blev han advaret mod, fordi det fremkaldte uro blandt de andre fanger. Han er tit stået op om natten og har markeret selvmord ved hængning. Det kunne true medfangerne, fordi uro og skrigen i barakken kunne blive opfattet som mytteri af fangevogterne. Derfor blev Ohl med rette idømt stokkeslag. Senere blev han skudt under flugtforsøg, mens han var på udearbejde.

Den kriminelle A blev ligedes skudt under flugtforsøg. Han er aldrig blevet forhørt i sin sag. Denne sag er ydermere blevet opklaret af Lejrleder SS-Sturmbannführer Schmid selv. Florschütz blev straffet, fordi han som barakældste havde bedraget og bestjålet sine medfanger, men A blev ikke afhørt i denne sag. Det er også usandt, at A blev skudt under »rulning« på jorden. Derimod smed han sig på jorden, da de første skud blev affyret mod ham under flugtforsøget, og derved er han så også blevet ramt.

»Rulningen«, som Domkapitlet Lichtenberg omtaler, finder overhovedet ikke sted i lejren.

Varetægtsfangen Kaefer blev ligeledes skudt under flugtforsøg. Man kan ikke forestille sig, at SS-manden vidste, at Kaefer havde skudt en SA'er. Medfangerne derimod vidste det, da Kaefer ofte pralede med det.

Alle nedskydningerne er sket under udearbejde i mosen eller skoven. Vagterne har pligt til ved flugtforsøg eller angreb straks at skyde uden varsel. Alle tilfældene er imidlertid blevet retslig undersøgt, og alle fundet korrekte.

Hvem der har fået »Der Stürmer« kan ikke kontrolleres, da fangerne må læse alle nationalsocialistiske aviser.

AT JØDERNE skulle rense toiletter med hænderne og rulle sig i affaldet er propagandarygte, ligesom beretningerne om, at sangbøger o.l. skulle være rykket i stykker og rosenkranse taget fra katolikkerne. De eneste, der måske har fået frataget bibler, er Jehovas Vidner, for at de ikke skulle fortsætte deres undergravende virksomhed i lejren.

Til Domkapitel Lichtenbergs klage, har inspektøren i lejren, SS-Gruppefører Eicke endvidere udtalt:

De gentagne angreb på og propagandaløgne mod de statslige koncentrationslejre har det ene formål at undergrave tilliden til de statslige organer. Det er samme hetz-kampagne som Muckermanns, der fortsætter deres sladderhistorie ud fra den teori, at noget bliver altid hængende.

Hetz-apostlen Lichtenberg er sikkert ikke bekendt med, at under tegnede tilbringer uge efter uge på landevejene for at kontrollere disse lejre.

PLIGTEN går forud, og hensynet til egen familie må vige. Det er beklageligt, at man yderligere skal bruge tid på at tilbagevise disse nedværdigende statsfjendtlige virksomheder.

Jeg forsikrer på min tjeneste og på ære, at i de lejre, der er betroet mig, går alt ordentligt og forsvarligt til. Det må kunne forlanges, at der lægges mere vægt på sådan en tjeneste, end på rædselsberetninger fra Lichtenberg, fremsat mod bedre vidende.

Hvis denne Hetz-apostel holdt sit alter lige så rent, som de ansvarlige SS-førere deres tjenesteområde, ville det 3. rige være velfaren. Men så længe disse muldvarper bruger tysk valuta, så længe de statsfjendtlige politiske hadefulde sætter alterlysene i svingninger, så længe har disse statsdødeliggørende kræfter

ingen rettigheder til at bekymre sig om statslige forhold.

Det, der kommer til udtryk her, er vreden fra Roms sorte agenter, fordi det samlede mandskab i Esterwegen frivilligt har frasagt sig ethvert tilhørsforhold til en statsfjendtlig kirkes tjenere og institutioner, der udelukkende prædiker had og ødelæggelse.

Hadet til disse mørkemænd vil blive dobbelt gengældt. Hetzerne lyver, som i tid tid under korstogene, da man skreg »Det er Guds vilje«. Deres løgne råber til himlen. Lichtenberg lyver, fordi det er hensigtsmæssigt for ham. Løgneren Berges vil blive stillet for en særdomstol.

Jeg anmoder om, at rædselsprædikanten Lichtenberg på grund af hans hjemmestrikkede angreb tages i forvaring, så han selv i Esterwegen kan overbevise sig om orden og renhed, og således kunne lære, også selv at indføre disse egenskaber i sin kirke.

Et eksemplar af lejrreglementet vedlægges.

Tjenstlig,
underskrevet Dr. Best

(Uddrag af bogen: KZ- og straffelejre i Emsland 1933-45)

Breve fra denne bog viser, hvordan Dr. Best allerede i 1935 var ansat ved det hemmelige prøjsiske statspoliti i Berlin. Her fik han beretning om, hvad der skete i Esterwegen, men afviste dette med et svarbrev, der vasker SS-folkene rene.

VMJ

Domkapitlet var fællesskabet af præster ved en domkirke. Præsterne her kaldtes domherrer, kanniker eller korherrer.

Et par korrektioner til artiklen om Langå-sabotagen

Ukorrekte fremstillinger af besættelsestidens begivenheder og begivenhedssammenhænge bliver ikke sande af at gentages, men der er unægtelig den risiko, at de efter mange gentagelser en dag kan blive opfattet som værende kendsgerninger, navnlig hvis de i den oprindelige fase er blevet lanceret af personer, der betragtes som kapaciteter på området. Og så er der kun kort vej til en historieforfalskning, som ikke kan være i nogens interesse.

Pelican

RAHBEKFISK

(P. RAHBEK HANSEN) A/S

FILLET FACTORY COLD STORE & FREEZING PLANT

DK-7000 FREDERICIA . DENMARK

I en artikel med overskriften »Langå-sabotagen blev udført i november 1943« - »Pigtraad/Gestapofangen« nr. 6, 1988 - giver lektor Erik Johannesen, Århus, nogle oplysninger, som er det stik modsatte af kendsgerninger, og som jeg derfor finder det rimeligt at korrigerer. I anstændighedens navn. Fik Erik Johannesens »oplysninger« - som han efter alt at dømme har fra Jørgen Røjels bog »Kæft, trit og retning« - nemlig lov at stå uimodsagt, kunne en kommende generation af besættelsestids-historikere nemt blive ledt på vildspor og frem til helt uhyrlige slutninger.

Det er ikke rigtigt, som Erik Johannesen (og Jørgen Røjel) anfører det, at violinist Ole Hovedskou, deltager i Langå-sabotagen, blev arresteret samme aften som Oluf Kroer, Svend Johannesen og andre sabotører, der ikke var involveret i Langå-aktionen.

Det er heller ikke i overensstemmelse med kendsgerningerne, at Ole Hovedskou blev stillet for en tysk krigsret i Århus, hvor Svend Johannesen, Oluf Kroer, Anders William Andersen og Otto Manley Christiansen blev dømt til døden, mens Ole Hovedskou blev dømt til anbringelse i en tysk koncentrationslejr.

Hvorfor skulle tyskerne monstro lade ham slippe billigere end de to andre Langå-sabotører, Johannesen og Kroer?

Men kendsgerningerne er også nogle helt andre.

Ole Hovedskou blev arresteret af Ge-

stapo den 30. november, altså en halv snes dage efter de første arrestationer, og samme morgen som adjunkt Kai Hoff blev taget. Han blev som bekendt skudt på Thorsgades Kasserne under et forsøg på flugt.

Det er heller ikke rigtigt, at Ole Hovedskou blev sendt i koncentrationslejr. 16. maj 1944 blev han ved Kriegsgericht der Luftwaffe på Kastelsvej i København dømt til døden, og han sad i fire måneder i Vestre Fængsel - enecelle - med denne dom hængende over hovedet. Dommen blev i september 1944 ændret til livsvarigt tugthus, og han blev overført til Zuchthaus Dreibergen i Mecklenburg.

Det er derimod rigtigt, at han døde af tuberkulose »et par år efter krigen«. Helt nøjagtigt var det den 8. december 1951.

Erik Johannesen nævner i sin artikel, at faldskærmschefen Ole Geisler morgenen efter de første arrestationer »gav resten af Randers-gruppen ordre til at få under jorden, indtil det var afklaret, hvor meget Gestapo vidste«, samt »at alle i gruppen med undtagelse af Kai Hoff fulgte denne ordre«.

Det er for øjensynlig kun en halv sandhed, for i hvert fald Ole Hovedskou fik ikke en sådan ordre via kommandovejen. Han var ganske vist under jorden nogle dage, men det skyldtes en ligeledes »illegal« broders ihærdige tilskyndelse.

Viggo Torstensson, Randers

Opfordring til landsregeringen i Kiel

Den slesvig-holstenske landdag har enstemmigt opfordret landsregeringen til hurtigst at forelægge et lovforslag, der sikrer alle slesvig-holstenske ofre af den nazistiske forfølgelse en erstatning.

I sin opfordring til landsregeringen beklager landdagen, at der stadig 40 år efter nazismens nederlag ikke er sørgt for, at alle, der har lidt under forfølgelsen, har fået en skadeserstatning for de lidelser, de blev udsat for. Forsøg på at sikre alle nazifølgte retfærdighed på forbundsbasis er strandet. Til stadighed er visse grupper af forfulgte udelukket fra at få tildelt en retfærdig erstatning, hedder det bl.a. i henvendelsen fra SPD-fraktionen til landsregeringen.

CDU-fraktionens socialpolitiske talsmand, prof. Eberhard Dall'Asta, tilsluttede sig SPD's opfordring til landdagen, »fordi vi allesammen føler sorg og skam over fortidens begivenheder«.

Socialminister G. Jansen (SPD) hilste landdagens opfordring velkommen.

Anne Frank-breve solgt

Breve, som den tyske jødiske flygtning Anne Frank og hendes søster Margot sendte til to piger i den amerikanske stat Iowa umiddelbart før det nazistiske Tyskland i maj 1940 invaderede Holland, blev solgt ved en auktion i New York for 150.000 dollar (godt en million kr.).

Den lille korrespondance-samling bestod af to breve, et postkort, to fotografier af søstrene samt en konvolut.

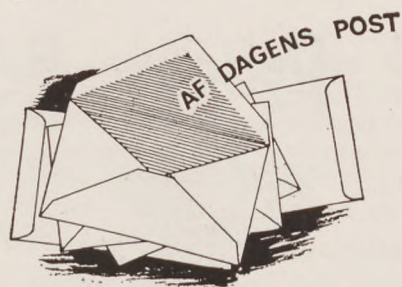
Den 11-årige Anne Frank og hendes 14-årige søster Margot var tyske flygtninge i Holland, da nazisterne stormede det hus, hvor de havde skjult sig.

I modsætning til Anne Franks verdensberømte dagbog, der består af optegnelser over hendes families daglige kamp, mens de skjulte sig for nazisterne, er brevene til de to Iowa-piger problemfrie beskrivelser af livet hjemme og i skolen.

Brevene er de eneste kendte fra Anne Franks hånd på engelsk.

Brevene, der er skrevet med blåt blæk på lyseblåt papir og postkortet af en af Amsterdams kanaler, kom til offentlighedens kendskab i juli.

Ifølge Swann Galleries, der havde korrespondancen under hammeren, består købergruppen af en række institutioner, der planlægger at udstille brevene på et museum eller et andet offentligt sted.

Hvem husker? Hvem kan oplyse noget om:

- 1) Hakon Nalbaldian og
- 2) Edouard Collin

1) menes at have været fabrikant i København.

2) var overlæge/radiolog. Bopæl i Sorgenfri.

Begge menes at have været interneret i Frøslev.

Eventuelle oplysninger til
A. Binnebalte,
Bakken 10, Nors
7700 Thisted, tlf. 07-98 11 95

Nazister anmeldt til politiet

Den står så alene den lille notits i oktobernummeret og behøver for »Gestapofangen« læsere egentlig ingen kommentarer tilknyttet.

Men jeg har siden modtagelsen af den omtalte løbeseddel, hvor jeg igen så håndfast og personligt blev mindet om min barndoms rædsel for hagekorset, nazismen og undertrykkelsen måttet kulegrave mine anskuelser og støve min barnlige opfattelse fra 1945 af om, at »dette kan aldrig ske igen«. jeg havde virkelig lullet mig ind i den tro, at nazideologien ville dø sammen med de generationer af europæere, der havde oplevet den enten som nazister, medløbere eller ofre. Jeg selv er et offer, for jeg var til stede den nat, da Gestapo hentede min far. Den oplevelse har ristet så dybe runer i mit sind, at jeg siden da, har opponeret imod selv den mildeste form for tvang - en uhyre besværlig måde at leve sit liv på.

Men her stod jeg så med denne hagekorsprydede løbeseddel, og min første tanke »åh nej, ikke igen« blev hurtigt afløst af sorg og vrede, for det er jo

danskere, der har forfattet den, og selv om jeg opfatter mig selv som verdensborger og mener, at Menneskerettigheds erklæringen burde nedfældes som § 1 i alverdens grundlove, så har danskerne naturligvis en speciel plads i mit hjerte. Jeg var i en årrække bosat i Vesttyskland og synes derfor, at jeg kan tillade mig at stille mig iagttagende udenfor og at være en del af danskheden med alt hvad dertil hører.

Og dertil hører bl.a. demokratiet og dets grundfæstede rettigheder til ytringsfrihed på alle niveauer. Et dejligt klart ideal som ingen kan være uenige om, så længe det ikke er truet - men det er det nu. Eller er det? Med mellemrum bliver alt og alle sat på prøve, så konflikter og modsætninger tegner relieffer, som tvinger os til endnu engang at tage stilling, forny eller revidere vore opfattelser. Hvad er godt, hvis vi ikke har det onde at måle det på? Uden lys - ingen skygge!

Jeg mener, det er godt for demokratiet, at der bliver udfordret, at vi bliver mindet om, at hver dag skal erobres på ny, og at vi hver dag kan vælge, hvad vi vil, og hvad vi står for. Vi ved alle, at krige ikke løser vore konflikter, men at de egentlige kampe kommer bagefter, når samfundets problemer, som jo i virkeligheden er et led i vor menneskelige udvikling, skal løses. Vi står midt i denne kamp mellem det gode og det onde, og den kan kun vindes ved at bruge kommunikationssamfundets våben: Sproget! Sobert, sagligt, sandfærdigt og indsigtfuldt kan vi i debatter, høringer, bøger, foredrag osv. udfordre og påvirke vore medmennesker til at tage stilling, til at vælge - også ved et kommunevalg.

Demokrati betyder også at være ansvarlig - tag ikke denne ansvarlighed fra folk. Uden mulighed for at vælge - intet demokrati. Uden demokrati - ingen ansvarlighed, og så går vi til grunde.

Anmeldelsen til politiet var skrevet til ære for min far, Erik Beermann og de oplevelser, der knyttede os sammen. Jeg ville ønske, jeg kunne have diskuteret alt dette med ham - jeg tror, han ville have været enig med mig, men jeg ville have forstået ham, hvis han ville have sagt, at forbud er den eneste løsning.

Her står jeg nu, barn af »det såkaldte barnets århundrede«. Det blev det ikke, men om elleve år går vi ind i et nyt århundrede, kunne vi gøre det til menneskets århundrede?

Kirsten Gauffriau
Mariendalsvej 47, 2000 F

Frihedsmuseet: Gratis filmforevisninger

Alle film introduceres kort af en af museets medarbejdere. *Bemærk:* Forevisningssalen kan ikke rumme mere end 60 tilskuere. Plads kan ikke reserveres på forhånd.

Søndag den 12/2 kl. 14.30:

»Danske propagandafilm under besættelsen«. Om de danske kortfilm, der produceredes for at informere om foranstaltninger til afhjælpning af arbejdsløshed, råstofmangel m.m., og som også kunen rumme en kulturel modstand mod nazismen. Varighed 45 min.

To fra Luxembourg banede sig vej til friheden gennem det besatte Danmark

Oplevelsesberetning fra to unge luxembourgere Cornille Rassel (kaldet Nil) og Joseph Schaack (kaldet Josy), som, takket være den danske modstandsbevægelse, kunne unddrage sig fra militærtjeneste i den tyske hær i krigsåret 1944.

FORORD:

Den 30. august 1942 indførte nazisterne værnepligt for årgangene 1920-1924 i det besatte Luxembourg. Svaret fra den luxembourgske modstandsbevægelse, »Résistance«, var generalstrejke; den første i et besat land. Nazisterne slog den blodtørstig ned.

For at gennemtvinge værnepligten indførte de familiefængslinger som betød, at forældre og søskende blev arre-

Søndag den 19/2 kl. 14.30:

»Storbritanniens stemme« (»Listen to Britain«). En poetisk hyldelse til hverdagens England under krigen, opbygget som en symfoni over hverdagens forskellige lyde. Varighed 20 min.

Søndag den 5/3 kl. 14.30:

»Jobtilbud i nazismens Tyskland«. Om de danske tysklansarbejdere. Varighed 60 min.

Søndag den 19/3 kl. 14.30:

»John Heartfield, fotomonteur«. Om den tyske kunstner (1891-1968) og hans brug af kunsten som våben mod nazismen. Varighed 65 min.

Søndag den 9/4 kl. 14.00. (*Bemærk tidspunktet*):

»Det gælder din frihed«. I anledning af årsdagen for Danmarks besættelse vises den film, som Danmarks Frihedsråd i 1946 lod producere om besættelsesårene. Varighed 1 time og 45 min.

Søndag den 16/4 kl. 14.30:

»10. juni 1944«. Om udryddelsen af de omkring 700 indbyggere i den lille franske by Oradour-sur-Glane. Varighed 15 min.

ligt, at der blev bevilliget orlov efter uddannelsen - så kunne vi altid se - for det andet, fordi vi under vores uddannelse skaffede et sikkert asyl for luxembourgske flygtninge i vore hjem som medlemmer af den luxembourgske modstandsbevægelse.

I slutningen af april 1944 modtog vi indkaldelsesordren og blev indkaldt. I Tyskland blev vi uddannet til pionérer. Derefter kom vi til Horsens i Danmark, hvor vi fik en specialuddannelse som panserpionerer. I slutningen af august var uddannelsen færdig. Tyskerne havde lavet os til »frontduelige soldater«. Men det blev ikke til noget med vores orlov. Skæbnen havde bestemt det anderledes.

Slutningen af august 1944

Over BBC fra London, som vi kunne aflytte med største forsigtighed, erfarede vi, at de allierede hære nærmede sig Luxembourg med stor hast. En kammerat havde endnu mulighed for at rejse hjem på orlov. De andre ansøgere kom for sent, da al orlov for luxemborgere blev inddraget den næste dag.

1. september 1944

London havde meddelt, at allierede tropper havde nået Luxembourgs grænse. Mange af os havde tårer i øjnene; af glæde fordi vore familier og venner derhjemme nu stor foran befrielsen for naziterroren, med sorg fordi vi ikke kunne

Afskedsparade

steret, smidt i fængsel eller tvangsforflyttede, når en ung mand unddrog sig indkaldelsesordren ved flugt.

Det kunne kun sadister udtænke. Derfor måtte vi gøre op med vor samvittighed, om vi enten ville melde os eller bringe forældre og søskende i livsfare. Tunge og hjertet besluttede vi os for den første mulighed.

For det første fordi det var alminde-

opleve den dag, vi havde ventet på i 4 år. Om eftermiddagen skulle vi på appelpladsen. Batalionschefen holdt en tale, hvor han blandt andet sagde: »Luxemborgerne er her blevet de bedste soldater. De vil snart få den store ære at bevise dette ved fronten og om nødvendigt besegle dette med deres blod.« Vi tænkte, »Min kære mand! Det er vist noget, du tror.«

nous Jean

PAR LA GRÂCE DE DIEU GRAND-DUC DE LUXEMBOURG, DUC DE NASSAU, ETC., ETC., ETC.

SUR LE RAPPORT DE NOTRE MINISTRE D'ÉTAT, PRÉSIDENT DU GOUVERNEMENT,
ET APRÈS DÉLIBÉRATION DU GOUVERNEMENT EN CONSEIL,
AVONS TROUVÉ BON ET ENTENDU DE CONFÉRER À

Monsieur Arne PAULSEN, Tappernøje,

La médaille de la reconnaissance nationale

POUR SERVICES RENDUS À LA PATRIE LUXEMBOURGEOISE PENDANT LA GUERRE DE 1940 À 1945.
AIDE PORTÉE AUX ENRÔLÉS DE FORCE ET RÉSISTANTS.

donnée au palais de Luxembourg, le 23 mai 1980.

LE MINISTRE D'ÉTAT,
PRÉSIDENT DU GOUVERNEMENT,
PIERRE WERNER

Jean

POUR AMPLIATION,
LE MINISTRE D'ÉTAT,
PRÉSIDENT DU GOUVERNEMENT.

LA MÉDAILLE EST EN BRONZE ET DE FORME CIRCULAIRE (39 mm DE DIAMÈTRE). ELLE PORTE AU RECTO LES MILLÉSIMES 1940-1945 AINSI QUE
DIVERS SIGNES SYMBOLISANT LA GUERRE (SILS DE FER BARBÉLÉS), L'AIDE APPORTÉE AUX RÉSISTANTS ET RÉFRACTAIRES (MAINS PROTÉGÉES
RECUEILLANT DES PATRIOTES PERSÉCUTÉS) ET LES PEINES AUXQUELLES S'EXPOSÈRENT LES RÉSISTANTS TELLES QUE L'EXÉCUTION (CROIX),
L'INCARCÉRATION (GRILLES DE PRISON), LA DÉPORTATION (PONT MARIN EN EXIL), LA CONFISCATION DES BIENS (TOIT BRÛLÉ).

Vi JEAN

af Guds nåde storhertug af Luxembourg, hertug af Nassau, etc., etc.
har ved beretningen fra vor statsminister og regeringsleder
efter den samlede regerings forhandling
fundet det ret og rimeligt at tildele

hr. Arne Paulsen, Tappernøje,

nationens fortjenstmedalje
for tjenester udført for det luxembourgske fædreland under krigen 1940-45, for
hjælp ydet vore soldater og frihedskæmpere.

Givet på Luxembourgpalæet, 23. maj 1980.

JEAN

Statsministeren,
regeringsleder.
sign. Pierre Werner

Attesteret af
statsministeren,
regeringslederen
sign. Pierre Werner

Medaljen er i bronze, cirkelrund (39 mm i diameter) og bærer på forsiden årstalle-
ne 1940-45 samt følgende symbolske tegn: KRIGEN (pigtråd), HJÆLPEN ydet til
frihedskæmperne og militærmagterne (beskyttende hænder, der modtager forfulg-
te patrioter) og de PINSLER, som frihedskæmperne var udsat for såsom henrettel-
se (kors), FÆNGSLING (fængselsgitter), DEPORTATION (bro, der fører til
exil) og BESLAGLÆGGELSE af ejendom (sønderbrudt tag).

Medaljen har nu sin plads på Frøslevlejrens Museum.

3. september

»I morgen skal I til Østfronten«

I dag fik vi beskeden: »I morgen skal I
til Østfronten.« Det var en køn søn-
dagsmelding. Vi kunne ikke forsøge at
aflytte luxembourgsenderen, da under-
officeren var i barakken. Senere, hen
imod kl. 10, kom meldingen fra London:
De første kampe på luxembourgske jord.
Det var løsenet for os. Vi var begge
enige om at desertere.

Da vore familier nu var unddraget
nazisternes greb, behøvede vi kun at
tænke på os selv. Vi foretrak at blive
skudt som desertører frem for at kæmpe
for nazisterne ved fronten, for de
ville først stille os for en krigsret, når de
havde fanget os. Det var lykkedes dem
ganske godt at lave os til tyske elitesol-
dater, hvilket vi nu ville udnytte de næ-
ste måneder.

Mens vore kammerater pakkede de-
res tornystre, gjorde vi tilsyneladende
også, men i virkeligheden gjorde vi os
klar til at stikke af. Vi kunne kun tage
det nødvendigeste med - desværre heller
ingen våben, da de var for strengt be-
vogtede. Om aftenen bad vi om nattegn,
hvilket vi også fik. Sammen med en
tredie luxembourger, som i mellemti-
den også havde besluttet sig for at for-
svinde, forlod vi kasernen.

Vores ven Jempi havde fået forbin-
delse med en dansk familie i Hatting,
som havde lovet at hjælpe ham. Således
gik vi et stykke vej sammen, indtil vi to
skulle dreje af mod Bygholm. Der hav-
de vi optaget forbindelse med en ung
danser, Jørgen Erik Mathiessen, som
havde lovet at forsyne os med levned-
smidler. Vi ved ikke, om der var andre
luxembourgere, der forsøgte at flygte
denne aften.

4. september

Vi tilbragte den første nat i en lade.
På trods af ophidselsen havde vi sovet
godt på havrenegene. Ved dagry byg-
gede vi os en hule og forsøgte at vænne
os til det nye liv. Dette var ikke så en-
kelt, som vi havde forestillet os. Ethvert
menneske kunne være vor fjende, så
ingen måtte se eller høre os. Der var
hele tiden folk i og omkring laden. Da-
gen igennem blev vi i vort skjul. Vi
spurgte os selv: »Hvordan mon det ser
ud derhjemme i vort lille land?«

Om natten kom Jørgen med mad til
os. Desværre dik det allerede galt den
første gang. Han blev bemærket og til-
talt af en tysk vagtpost. Snarrådigt spille-

de han fuld. Vi brød os ikke om situationen, og så snart luften var ren, tog Jørgen os med til den gård, hvor han arbejdede som karl. Denne nat indkvarterede vi os i en stor lade.

5. september

3 uger i skjul i samme lade

Om morgenen så vi nærmere på det nye indkvarteringssted. Det var en stor lade, mindst 75 m lang, fyldt til op under taget med bygneg. Nil fandt en meget god hule langt inde i stakken under bjælkeværket. Derinde indrettede vi os hyggeligt. Dette skjul skulle i tre uger være vores stue. Vi boede her midt blandt tyskerne. Denne mulighed faldt dem ikke ind. De gennemsøgte hele egnen i flere dage for at finde os - blot ikke godset.

Foran os lå hovedbygningen, som tyskerne havde beslaglagt, og hvor de havde placeret deres officersrum. Derfor gik en pendulvagt forbi os på denne side dag og nat.

På den anden side lå en øvelsesmark til maskingeværer, hvor de øvede om dagen og ofte også om natten. Vi kunne fint se til fra et tagvindue. Om natten mellem kl. 10 og 12 kom Jørgen, som var 19 år gammel, og hvem vi kan takke for vort liv, med maden, og vi kravlede ham i møde ved ladeportens. Hans penge blev snart brugt op, og madposen blev stadig lettere, men vi var tilfredse. I denne tid forlod vi aldrig laden.

Omkring kl. 10 om formiddagen krøb vi op af hulen til et tagvindue, hvor vi spillede kort eller læste de sidste breve hjemmefra. Vi forestillede os, hvordan livet nu var derhjemme. Hvem der mon stadig tænkte på os?

En morgen, da vi vågnede, hørte vi lyde. Vores første tanke var: Nu gennemsøger de laden, men heldigvis var det kun danskerne, som hentede et par læs neg.

Selv om vi havde vænnet os til gemmelegen allerede, skulle vi få ophidselse nok i de næste dage. Den første nat blev vi vækket ved, at et dyr kom krybende gennem gangen til hulen. Vores første tanke var, at det var en politihund, men det var en væsel, og den var mere bange end vi, da den fik øje på os.

Næste aften krøb vi som sædvanligt forsigtigt hen til ladeportens for at vente på Jørgen. I stedet for Jørgen kom to vagtposter og placerede sig i porten næppe tre meter fra os. Vi lå i den kolde træk noget over vagtposterne og måtte ikke bevæge os. Efter nogle timer vidste

vi, at der var noget særligt på færde. Vagterne blev på stedet og blev ikke afløst, og Jørgen så vi ikke noget til.

Denne nat fik vi angsten at føle. Vi blev gennemfrosne og måtte ikke bevæge os, thi en raslen eller et undertrykt host ville vagterne have hørt på tre meters afstand i den stille nat. Hen imod morgen marcherede de af. Vi havde holdt ud i denne tilstand i næsten 8 timer.

Den næste aften kom Jørgen. Han havde to kammerater med sig. Han kaldte dem »gutter uden nerver«. De bragte forplejning og fortalte, at der sidste nat havde været dobbeltvagt overalt, og at de derfor ikke havde kunnet komme. Nogle dage senere kom der igen vagter hen imod aften. Denne gang havde vi set dem og blev derfor i hulen. Om morgenen kom Jørgen med denne besked: »Sidste nat var hele laden omringet - I skal ud herfra. Vi vil forsøge i aften.«

26. september

Om aftenen, da det var blevet mørkt, kom Jørgen med sine kammerater, og vi flyttede ud. De måtte støtte os de første meter på fast jord; vi havde kravlet rundt i den bløde halm for længe. Da vi nåede den næste bygning, hørte vi vagterne komme imos os. Danskerne gik videre, mens vi susede gennem en dør. I mørket fumlede vi os en stige på højkant og blev siddende på en bjælke i to timer, indtil Jørgen kom. Tyskerne havde ikke lagt mærke til noget. Derefter førte han os til hestestalden. Vi kravlede op i en stak hø, men denne nat kunne vi ikke sove, for der var fyldt med rotter, og luften var meget dårlig.

27. september

I selskab med heste og rotter

Da det blev morgen, så vi os det nye sted an. Taget gik helt til jorden. Der lå en lille stak dårligt hø tilbage, hvori rotterne boede, men vi skulle også have lavet et skjul der. Nede i stalden stod 20 heste. Vi kunne høre, hvorledes de blev fodret og spændt for. Dagen forløb rolig.

Da det blev mørkt, kom Jørgen og sagde, at han havde et godt sted til os. Vi brød op. Undervejs blev vi ikke bemærket og havnede over en svinestald, hvor der også var rotter, men der lugtede af frisk halm. Natten var kold, og vi fik kun lidt søvn. Da det blev lyst, så vi, at svinestalden var en separat bygning

afsides hovedbygningen. Tegltaget nåede jorden. Der lå flere læs strå, og vi begyndte straks at bygge en sikker hule.

5 uger i svinestalden

I 5 uger skulle dette være vort opholdssted. Da vi havde lavet skjulet færdigt, krøb vi hen til et lille vindue i gavlen. Det, vi så, var slemt. Soldater overalt i retning mod laden, hvor vi havde boet i tre uger. Vi så soldater med bajonetter og politihunde komme ud af laden. Vi forsvandt hurtigt ind i vores hule. Længe hørte vi stemmer fra stalden, en enkelt gang helt tydeligt. En eller anden må være klatret op ad stigen til halmlugen og have råbt noget til de andre. Vi lå der, rystende af angst, uden at kunne gøre noget, og vovede os ikke mere ud, før det blev nat. Da Jørgen kom, hørte vi, at de faktisk havde gennemsøgt laden uden at finde noget. Jørgen tilføjede: »De svedte, og jeg rystede, mens de var ved svinestalden.«

Efter denne aktion blev der roligere. Efterhånden forsvandt vores angst. Jørgen havde ikke flere penge at købe mad for. Vi kunne spise os halvmætte én gang om dagen. Vi var blevet endnu mere forsigtige. Alt blev overvejet i enkeltheder og aftalt. Vi vidste: »Hvis de opdager os, bliver vi skudt,« og vi ville gerne se vort fædreland igen.

Daglig motion

Før at holde os sunde, lavede vi gymnastikøvelser, og når luften var ren, gik vi frem og tilbage. Hver dag kom fodermesteren op for at smide halm ned. Først kom forken flyvende, så kravlede han op. Så hed det fuld dækning, til han var væk igen.

Derhjemme nærmede markedsdage sig, og i tankerne så vi, hvordan de andre unge gik til bal og glædede sig over de rigt dækkede borde. Vi var sultne. Vi misundte svinene, som vi hørte æde neden under os. Vi kunne gensidigt konstatere, at vi var blevet tyndere og blegere. Dagen igennem måtte vi være forsigtige; det hændte, at nogen uventet kom herop og havde kunnet se os, hvor vi ikke havde gemt os hurtigt bag vore skjul. Vore lyde var ikke så

farlige, for svinene larmene dag og nat, ja, overdøvede sågar vores snorken.

Når Jørgen igen havde bragt os mad, skulle vi have det hele pakket godt ind i en teldug, ellers gemte rotterne intet til os.

I begyndelsen var vi på krigsfod med dem, men som tiden går, venner man sig til alt, selv til at have rotter som husdyr. Vi kunne ikke skifte tøj, og vask og barbering var sjælden. Alt, hvad vi gjorde, blev bestemt af en lov: Intet menneske måtte gennem noget som helst få mistanke om, at der var noget unormalt oven over svinestalden. I disse dage ønskede vi os tit et varmt måltid. Vi følte os sunde på nær fordøjelsen, ved afføringen dukkede de første problemer op.

Vi ville vide, hvordan det var gået Jempi. Vi besluttede, at Jos alene skulle forsøge at finde ham; én skulle blive tilbage, for Jørgen måtte intet få at vide derom.

En mørk nat drog han af sted. Han bar endnu den tyske uniform, så han måtte ikke bruge nogen vej eller gade, da der natten igennem var tyske patruljer undervejs. Det sværeste var, når han skulle krydse jernbanelinien. Denne var strengt bevogtet af værnemagten, fordi de danske patrioter lavede sabotage hele tiden.

Denne nat kunne han bruge alt, hvad vi havde lært under militæruddrykket »Terrænøvelse - hemmelig stødtrop«. Han nåede til Hatting. Men huset, som Jempi havde beskrevet, kunne han ikke finde. Han fløjtede Luxemburgs nationalsmelodi - men der kom intet svar.

Efter midnat, da han måtte begynde at tænke på hjemturen, vovede han me-

Hjem med madvarer

get. Han bankede på en dør. Han var heldig. Det var gode danskere, men de kendte intet til Jempi. Manden gik endelig og med ham til en ven, men han vidste heller ingenting. De fortalte også, at kontrollerne og gennemsøgningerne var blevet skærpet meget i den sidste tid, specielt om natten. Men nu vidste de også, hvorfor fanden havde været løb i flere dage for nogle uger siden.

Fortsættes

ANTON LASSENS EFTF. aps

MALERMESTER K. SALLING MØLLER

Grundlagt 1887

Håndværkervej 7 . Telefon 08-12 00 99 . 9000 Aalborg

Vi bygger på rene linier

Zebraen kendes på sine striber. MT på sine linier. Fællesskabet er udmøntet i MT's sponsorering af zebrahingstene "Thor" i Københavns ZOO og "Monthor" i Odense ZOO.

Også Kay Bojesen's zebra er kendt af alle. "Født" i 1935 og stadig lige elsket. Et symbol på idérigdom og godt håndværk.

Ring efter vores referencemappe.

København 01 26 33 66
Hvidovre 01 78 46 66
Kalundborg 03 51 30 56
Fredericia 05 94 11 99
Esbjerg 05 18 11 66
Aalborg 08 10 22 66.

Aabenraa Rederi A/S

Finlands Konsulat

P. F. CLEEMANN

SKIBSMÆGLERFORRETNING

AABENRAA

telgr. •Cleemann•

tlf. (04) 62 21 82 - telex 52 11 1

FORENINGERNE

Fangesammenslutningen

Mødet i september

SAMMENSLUTNINGEN

afholdt bestyrelsesmøde den 21. september 1988 i Frihedsfondens lokaler. Den sædvanlige dagsorden, dog med et punkt l.a.

Formanden, Villy Mørk Jensen, bød velkommen, hvorefter han gav ordet til kontorchef i Frihedsfonden, Anna-Lise Clausen, som meddelte, at formanden for Frihedsfonden, major Svend Truelssen, var indlagt på hospitalet, alvorligt syg.

Frihedsfonden havde afholdt et møde, hvor man havde konstitueret direktør Ole Lipmann til formand for fonden. Derefter kom Ole Lipmann til stede og blev præsenteret for Sammenslutningens bestyrelse.

På bestyrelsens vegne tog Villy M. Jensen ordet og bød Ole Lipmann velkommen. Ole Lipmann takkede hjerteligt for velkomsten og udtalte, at det var ham en stor glæde at komme til stede, idet han meget beundrede modstandsfolkene og fangerne for, at de så mange år efter krigens ophør stadig har kunnet holde ånden fra dengang i live, og trods mange forskellige livssynspunkter har bevaret tilknytningen fra forskellige oplevelser og derved holdt kammeratskabet intakt. Opfordrede os til også i fremtiden at stå lige så tæt sammen, som vi gjorde dengang, det virkelig gjaldt. Det var vigtigt, vi gjorde det, da det ville være til gavn både for Frihedsfonden og Sikringsstyrelsen. Derved ville vore skadelidte kammerater kunne få den bedst mulige behandling.

Villy M. Jensen indbød derefter den ny formand velkommen til at overvære vort møde, hvilket Ole Lipmann med tak tog imod.

Sekretæren, Solveig Skjøtt, oplæste derefter protokollen fra sidste møde, som blev godkendt.

Formanden startede meddelelserne med at takke forsamlingen for, at det så ud til, at vi nu var kommet over de uoverensstemmelser, der desværre havde været i bestyrelsen. Oplyste, at det proklamerede arrangement med bus til Bonn i anledning af 50-året for »Kry-stalnatten« var aflyst.

Bernadottegården i Hadsund havde afholdt høstfest, og V.M.J. havde deltaget, og udtalte, at vore kammerater i de beskyttede boliger ikke modtog et lille hæfte, som blev omdelt til plejehjemspatienterne. Ej heller måtte de køre med plejehjemets bus. Dog så det ud til, at problemet ville blive løst.

Helge Kierulff opfordrede de forskellige fangeforeninger til at afholde en mindehøjtidelighed herhjemme for »Krystalnatten«. Omtalte en ny bog om nazismen og de metoder, der bruges op til kommunevalgene, som snart finder sted. Bogens titel er »Kan det ske igen«, skrevet af Poul Nørager.

Endvidere foreslog H.K., at Sammenslutningen meldte sig ind i den nystiftede forening »Folkebevægelsen mod Nazismen«.

Villy Mørk Jensen mente, det var nok, hvis de tilsluttede foreninger enkeltvis meldte sig ind.

Hans Andersen meddelte, at der havde været afholdt lovudvalgsmøde, og at han ville anmode socialminister Aase Olesen om et møde. Ville prioritere enkesagerne højt, men ville også fremlægge vore andre ønsker.

Anna-Lise Clausen omtalte de papirløse »enker« efter modstandsfolk, som havde levet sammen i en lang årrække. De kunne ikke få pension efter mandens bortgang.

Hans Andersen udtalte, at der skulle en lovændring til, men ville påtale dette overfor ministeren.

Lovudvalgets møde med socialministeren

Sammenslutningens lovudvalg, hvor også Frihedskampens Venner er repræsenteret, havde den 4. november 1988 et møde med socialminister Aase Olesen og nogle af hendes embedsmænd.

Over for socialministeren redegjorde udvalget bl.a. for vort syn på spørgsmålet om hædersgavens nedsættelse med det fyldte 67. år, som efter vor opfattelse ikke længere modsvarer det skatte-

Kassereren, Bernth Johannesson, gav derefter en fyldestgørende statistik over Rekreationsfondens bevægelser i det forløbne år. 30 ansøgere i de første 9 måneder havde fået bevilget kurop-hold. Formuen var pr. 21/9-1988 110.000 kr. Deri iberegnet 50.000 kr. fra tipsmidlerne.

Formanden meddelte, at der vil blive afholdt en interskandinavisk fangekonference i Norge, hvor Villy Mørk Jensen og Egon Nielsen ville deltage fra Danmark. Endvidere gav de forskellige foreningers repræsentanter oplysninger om afholdte og forestående arrangementer. Det blev oplyst, at Ingemann Berthelsen og Neumann, også kaldet »Englen fra Nylandsvej« var gået bort.

Næste møde blev berammet til den 23/11 kl. 18.

Derefter bød Villy Mørk Jensen forstanderen for Bernadottegården i Roskilde, Chr. Haxthausen velkommen, idet han var kommet for sammen med formanden for Bernadottegårdens bestyrelse, Jacob Jensen, at informere Sammenslutningen om nogle problemer, der var opstået på Bernadottegården.

Efter Jacob Jensens forklaring debatterede bestyrelsens medlemmer problemerne igennem, hvorefter Chr. Haxthausen takkede for opbakningen og udtrykte, at roen nu var oprettet på Bernadottegården.

Villy Mørk Jensen takkede ligeledes for den udførlige orientering og erklærede mødet for hævet.

nedslag, som var motiveringen for nedsættelsen, da den blev indført.

Vi drøftede endvidere spørgsmålet om beregningsgrundlaget, hvis differentiering, efterhånden som årene går, og forholdene ændrer sig, i stigende grad forekommer ubegrundet eller direkte urimelig.

Vi nævnte også den pinagtige situation, som vore kammerater kommer i,

hvis hjemstedskommunen nægter at kautionere og derved blokerer for muligheden for at komme på en af Bernadottegardene. Dette er desværre sket i enkelte tilfælde.

Endelig rejste udvalget spørgsmålet om behandlingen af enkesager, idet vi har modtaget mange klager over en som det synes urimelig lang ekspeditionstid.

På dette sidste punkt blev udvalget straks imødegået af en repræsentant for sikringsstyrelsen, der indrømmede, at klagen måske havde været berettiget for et års tid eller mere siden, men at disse sager nu blev ekspederet med størst mulig hurtighed, bl.a. ved anvendelse af et nyt sæt spørgeskemaer, som ved anmeldelse af den berettigedes dødsfald straks bliver tilsendt enken. Besvarelsen af skemaets spørgsmål er en forudsætning for sagens ekspedition, og i enkelte tilfælde kan der opstå en vis forsinkelse ved at skemaet ikke straks returneres med de nødvendige besvarelser.

Resultatet af mødet blev, at ministeriet lovede, at de rejste spørgsmål nu vil blive underkastet en nøje undersøgelse, og at vi, når denne undersøgelse er foretaget, vil få svar på vor henvendelse.

Når ministeriets svar til sin tid foreligger, vil bladets læsere blive orienteret om indholdet.

*Hans Andersen
Formand for lovudvalget*

GENERALFORSAMLING

Buchenwaldklubben, København, afholder ordinær generalforsamling tirsdag den 24. januar 1989, kl. 19.30 i kantine, politistation 2, Store Kongensgade 100.

Dagsorden ifølge vedtægterne.

På valg er: Kjeld Jensen, Johs. Damsgård og Ernst Steen, samt bestyrelses-suppleanten Poul Petersen.

Forslag, der ønskes behandlet af generalforsamlingen, må være bestyrelsen i hænde senest 8 dage før generalforsamlingen.

BESTYRELSEN

Studierejsen blev en oplevelse

87 forventningsfulde samledes i god tid søndag morgen den 9. oktober på turistbussernes holdeplads ved Sjælør station. Turen gjaldt jo besøg i Bruxelles, Luxembourg samt Strasbourg. De to prima busser kørte over Rødby-Puttgarten med første overnatning i Bruxelles, byen, hvis navn kan staves på fem forskellige måder. Navnet betyder for øvrigt mosebebyggelsen.

Dagen efter gjaldt besøget EF-kommissionens hovedkvarter Berlaymont,

hvor vi fik den første information om arbejdet. Vi så også en farvefilm, der fortalte om den forskning, som jo er vejen fremover. Efter en rundtur i Bruxelles gik turen sydpå, så vi om tirsdagen kunne aflægge et besøg i Hamm lige uden for byen Luxembourg.

Det blev et gribende møde med de mange grave for de ofre, som USA bragte i de afgørende slag om Ardennerne. 8.411 faldt, og i Hamm hviler 5.076. Gravene er alle markeret med et

Rejsen startede fra holdepladsen for rutebiler ved Sjælør Station. (Foto: Aksel Eistrup Jørgensen)

Fra v.: Georg Andersen (sekretær), Ernst Steen (kasserer) og Hans Andersen (formand). (Foto: F-k.)

Kirkegården i Hamm med faldne USA-soldater fra kampene om Ardennen. (Foto: Erik Gustafson)

hvidt kors af italiensk marmor. De jødiske greave har dog en jødestjerne.

Opholdet i Luxembourg gav et levende indtryk af, at den er bankernes by. Også flere danske banker er med til at tegne dette billede.

Onsdagen bragte rejsens nok største oplevelse, nemlig mødet i og med Europa-Parlamentet. Lad mig forme min rejsekildring her som et situationsbillede:

14.100 planlægger fremtiden for 322 millioner mennesker

Det vrimler med mennesker fra mange lande på pladsen foran Europa-Parlamentets store bygning i Strasbourg. De har alle et fælles mål, nemlig at komme indenfor, for at se og opleve, hvad der foregår her - for det angår jo os alle.

Bygningen er stor og flot, og jeg gættede rigtigt, da jeg udbrød: Den er skabt af en fransk arkitekt.

Så åbnes dørene, og vi slipper indenfor, men der er taget ret strenge forholdsregler, så vi må alle passere en detektor, der skal sikre, ingen slipper ind med skjulte våben. Tasker, mapper, fotoapparater samt overtøj afleveres, og vi forsynes alle med et gæstekort til tilhørerpladserne i parlamentssalen.

Det store rum har gode pladser til hvert enkelt af Europa-Parlamentets 518 medlemmer, valgt fra 12 forskellige lande. Deraf er de 16 fra Danmark. Oversigtskortet viser, hvor hver enkelt har sin plads, og hver enkelt har et nummer, og man søger uvilkårligt, hvor de

danske repræsentanter sidder, men de sidder rundt omkring i politiske grupper. Man sidder altså ikke nationalt placeret.

Der er stort fremmøde i salen. Enkelte kan naturligvis være forhindret af gruppemøder, sygdom o.l., men langt de fleste pladser er besat. Af gæster var her vel omkring de 400, og da nogle af mine læsere vil gætte på, at det nok mest var gæster i en fremrykket alder, da rejsen hertil er lang for de fleste og derfor ret dyr, talte jeg op og kom til det resultat,

at nok de 3/4 var af ret ung årgang. De var kommet hertil som et led i deres uddannelse, for herfra formes en del af Europas fremtid.

Hvert enkelt medlem kan tage ordet fra sin plads ved hjælp af mikrofoner, og ret mange benyttede sig af lejligheden.

Under en times ophold i salen foregik der mange afstemninger, nogle ved håndsoprækning, andre ved elektronisk optælling.

Som gæst undrede man sig over, at ikke alle optællinger blev foretaget elektronisk, da de foregik hurtigt, og man med det samme på skærme kunne se afstemningsresultaterne.

Flere gange gav medlemmerne af parlamentet deres følelser luft ved bifalds- eller mishagsyttringer, f.eks. da et medlem fra England kritiserede, at man i Frankrig ikke respekterede fodgængerovergangene. Man skulle hér tage ved lære af England. Franskmændene brummede da kraftigt.

Vi 87 danskere er levende interesseret i dagen i dag - og fremtiden, og når man er det, må man sætte sig ind i, hvad der foregår i Strasbourg.

Det aktuelle, vi mødte i Strasbourg, var, at vi ret snart skal ind i det indre marked med sine standardordninger, grænsenedbrydninger, så f.eks. hver dansker kan rejse overalt i de 12 lande uden at skulle vise pas, den frie kapitalbevægelse og harmoniseringen. Det blev af flere af vore repræsentanter i

Man studerer et af husene i »Det lille Frankrig«. Det er stedet i Strasbourg, hvor alle typer af franske huse er samlet. (Foto: F-k.)

Strasbourg fremhævet, at det vil give Danmark eksportmuligheder til 322 millioner mennesker.

Mødet med flere danske parlamentsmedlemmer

For at give vor rejsegruppe lejlighed til at møde nogle af vore 16 danske parlamentsmedlemmer, samledes vi i filmlokalet. Her fik talerne hver 40 minutter til deres rådighed incl. besvarelser af spørgsmål. Det blev til en bred orientering.

Informationschef Mikael Bramsen kredsede især om ønskeligheden af at skabe øget interesse ved valget til Europaparlamentet den 15. juni, så stemmedeltagelsen fra sidste valg på 52,3% oplever en kraftig stigning. Eva Gredal gav en oversigt over parlamentets aktiviteter, som hun fandt var omfattende. Når nye medlemmer startede som negative, blev de efterhånden positive. TV-charmøren Claus Toksvig oplyste bl.a., at der her ikke var nogen større forskel mellem socialdemokraternes og De konservatives synspunkter. Den tidligere undervisningsminister Tove Nielsen holdt sig, som ventet, til undervisningsmæssige forhold.

Vi oplevede et møde med det europæiske samarbejde, der har skabt de store institutioner i Bruxelles, Luxembourg og i Strasbourg. Målet for alle disse bestræbelser har fra starten været at skabe et nyt, samarbejdende Europa ovenpå krigens Ragnarok. Man har samlet sig om økonomiske og kulturelle forhold, og i dag arbejder 14.100 for at finde veje frem for at skabe gunstige vilkår for Europas 322 millioner mennesker - en kæmpeopgave.

Nu er EF-familien på 12 medlemmer, og derfor mødte vi foran alle EF-bygninger de 12 landes nationalflag, der flankeres af det blå EF-flag med de 12 stjerner, holdt i gult.

Vi fik under besøget en klar forståelse for, at dannelsen af de europæiske fællesskaber betyder en virkelig nydannelselse. I stedet for krige, sætter nationernes repræsentanter sig nu ved forhandlingsbordet og taler ud om eventuelle opståede divergenser.

6 hele dage, alle med et virkeligt indhold

Jeg deltog i studierejsen på bladets vegne, og jeg oplevede 6 hele dage, der hver især havde et virkeligt indhold. Rejsedeltagerne var alle venlige og

hjælpsomme mod hinanden, og det skabte en god atmosfære.

Vi havde på hele rejsen en fremragende guide, redaktør Henri Nielsen, Vejle. Han vidste tilsyneladende alt, hvad der er værd at vide om alt det, vi mødte, dets betydning i dag og dets forhistorie. Dertil kan føjes, at han indimellem fortalte hyggelige og humorfyldte anekdoter, serveret på en elegant måde. Han havde forøvrigt ofret den sidste uge af sommerferien på at hjælpe denne rejse igennem.

Alt i alt: 6 dage, der alle var indholdsrige. Derfor blev rejsen en oplevelse.

Johannes Fosmark

DACHAU

Nytårsfest

Den 28. januar 1989 afholder vi nytårsfest på Svogerslev Kro kl. 18.00.

Der bliver serveret koldt bord og kaffe til en pris af kr. 110,00, drikkevarer for egen regning.

Vi afholder samtidig pakkefest, så medbring hver en pakke.

Tilmelding til John Nielsen på telefon 02-40 50 87 senest den 20. januar af hensyn til kroen.

Dachau Klubbens Arrangementudvalg

ERHVERVSHÆMMEDE

Århus: Julesammenkomst

Vi indbyder til julefrokost den 15. december kl. 13 på »Rex Catering« på Tilst Østervej nr. 2 skråt overfor kirken. Linie 25 holder på Tilst Skolevej ca. 100 meter derfra.

Pris 100,- kr. for medlemmer og 125,- kr. for ikke medlemmer.

Kransenedlægninger m.m. sker i samarbejde med Gestapofangerne. Se nærmere herom under Gestapofangerne i Århus.

Vi har haft besøg af 30 norske gæster, der ses her foran Frihedsmuseet. Gæsterne var fra Norsk Krigsinvalidforbund. De blev vist rundt af foreningens medlemmer. Gæsterne var særlig interesserede i samlingen af illegale blade. Delegationens leder Hans Luhn er formand for »Foreningen frie norske presse 1940-1945« under Krigsinvalidforbundet. Størstedelen af deltagerne var engageret i fremstilling og distribuering af illegale blade, og mange af dem har flerårige KZ-lejrforhold bag sig.

Blandt gaverne - fra en århusiansk typograf - var blandt andet en sindrigt indrettet beholder, som med succes blev brugt til transport af sats til illegale blade.

OMEGNSAFDELINGEN: Stiftelsesfest

Fredag den 4. november var vi blandt gæsterne i Forsvarsbrødrenes Hus, da Omegnsafdelingen - der nu er landets største afdeling - fejrede deres 8 års dag.

Fejrede den sammen med denne sammenslutnings idémand, Kai Wadsbach. Og ved at føre fanen ind med foreningens smukke motiv, der nu er sat på.

Det er glædeligt at se sammenholdet indenfor denne noble forening - det ses på mange ting, bl.a. humoren omkring lodtrækningen og fordelingen af de mange fine gavepakker.

Johan Kanding bød velkommen - og til stede var bl.a. amtsborgmester Per Kaalund, der efter de gule ærter holdt en kort tale og i den udtrykte håbet om, at foreningen mange år frem kan fortsætte sit nyttige sociale arbejde.

Det kneb at høre den gode musik blandt de mange mennesker. Men vi kunne jo bare gå op og danse til og rigtig nyde det fine orkester.

For os fra Odense var det hyggeligt at gense gamle venner og træffe nye.

Helga og Arne Jørgensen

Fredericia

Onsdag den 12. oktober fejrede vi vores 10 års stiftelsesdag med en reception fra kl. 10-14. Gæsternes antal oversteg langt vore forventninger.

Fredericia TV kom og tog billeder og interviews, der blev sendt samme aften, ligesom Fredericia Dagblad kom og tog interview, der blev bragt næste dag.

Kommunaldirektør Krab Jørgensen og borgmester J. B. Nielsen mødte op, og J.B. gratulerede med de nye lokaler og med dagen.

Der kom kammerater fra Århus, Kolding og Odense, og Richard Andersen mindedes dagen for 10 år siden, hvor han var med til Fredericiaafdelingens stiftelse, ligesom han mindedes Hans Staub og Niels Ladegaard, der havde været medstiftere af foreningen, men ikke er mere.

Mange kammerater og venner mødte op med gaver, blomster og penge.

Lørdag den 15. kl. 17.30 kunne Jeise byde velkommen til 36 gæster, kammerater og venner, der samledes til en festlig aften med middag, taler, sang og musik, så dansen gik lystigt til henad kl. 24, hvor vi sluttede af med en tallerken aspargessuppe, inden vi skiltes.

To dejlige dage, vi har at mindes fremover.

Lilly

*Vi gav hinanden det løfte,
at mindes og ære dem,
der døde for det, vi ville
og ikke kom med os hjem.*

*Vi loved, at vi ville række
deres kære en hjælpende hånd,
og derfor dannet vi dengang
Kammeraternes Hjælpefond*

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Højtideligheden i Mindelunden juleaften

Landsforeningen Gestapofangerne afholder i lighed med tidligere år den vanlige højtidelighed i Mindelunden juleaften.

Juletaler bliver i år tidligere folketingsmedlem Robert Pedersen. Han har hvert år været i Mindelunden juleaften, og han har som bekendt været modstandsmand.

Programmet er som følger:

Kl. 16.00: Hjemmeværnet trækker op langs gravene og mindemuren med fakler.

Kl. 16.05: Med fakler tænder Hjemmeværnet lysene på gravene.

Kl. 16.07: Spejderne lægger blomster på gravene.

Kl. 16.09: Axel Lauritzen byder velkommen.

Kl. 16.11: Studentersangerne synger: Alle træer står så stille.

Kl. 16.14: Robert Pedersen holder juletalet.

Kl. 16.20: Kransenedlægning, og en spejderpige beder »Fadervor«.

Kl. 16.23: Studentersangforeningen synger: Guds fred med vore døde.

Kl. 16.26: Axel Lauritzen afslutter højtideligheden, og alle synger sammen med Studentersangerne: Altid frejdig.

Århus/Randers: Julebesøg på Bernadotttegården

Traditionen tro besøgte vi Bernadotttegården i Hadsund i tiden op til jul. Det skete i år den 23. november. Som sædvanligt var besøget arrangeret i samarbejde med Randers-afdelingen, og vi startede med bus fra Århus og fyldte op undervejs.

På Bernadotttegården var kaffebordet parat, da vi ankom kl. ca. 14.30, og vi tilbragte eftermiddagen i beboernes sel-

skab med hyggesnak og med at synge julens salmer og sange. Naturligvis medbragte vi en blomsterhilsen fra foreningerne, så den kunne kvikke lidt op i den mørke adventstid.

Søndag den 18. december samles vi med De erhvervshæmmede til kransenedlægning. Der er en ændring i programmet fra tidligere år, idet der er fremsat det ønske, at vi lægger en krans ved ankeret for de søfolk, der omkom 1940-45. Dette sker ved monumentet på Europa-Plads kl. 10.45.

Ved korset ved Domkirken lægger vi en krans kl. 11, og derefter er vi på Vestre Kirkegård, 4.-Maj-kollegiet og sidst i Mindelunden på Skæring Hede.

Efter kransenedlægningen hér er der reserveret plads på Egå Marina, hvor vi plejer at have et velbesøgt julemøde med sang af Højbjerg blandede kor - og de plejer at gøre det godt.

Hidtil har den sidste søndag før jul budt på gode oplevelser, og det samme vil ske i år.

God jul!

P.M.

Smidstruphytten

Nu nærmer tiden sig, hvor vi jo begynder at tænke på sol og sommer, og hvor man skal tage hen i ferien.

Måske vil du gerne have et ferieophold i Smidstruphytten, som i år frem-

træder nymalet og »parken« veltrimmet, lige til at tage imod vore kammerater.

Bestemmer du dig for at søge et ophold, bedes du snarest sende en ansøgning, idet der er stor efterspørgsel efter et ophold.

For at komme i betragtning, skal du have været i danske eller tyske fængsler eller KZ-lejre som følge af aktiv indsats i modstandskampen under besættelsen og være registreret i Frihedsfonden/Sikringsstyrelsen.

Hvis du ikke tidligere har lånt huset, bedes du oplyse om ovenstående samt om eventuelt foreningsmedlemskab, idet medlemmer af Foreningen Gestapofanger fra Besættelsen har forsteret til et ophold. Bliver der plads, er kammerater fra andre foreninger, tilknyttet »Sammenslutningen« af danske fanger fra 1940-45 også meget velkomne.

Opholdet er gratis, men har du lyst og evne, bliver kassereren, Bernth Johannesson, Jacobys Allé 16, II t.h., 1806 Frederiksberg C, meget glad, hvis han modtager et bidrag til dækning af el, ejendomsskatter, vedligeholdelse m.v.

Ansøgning med oplysninger bedes sendt til: **Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse,**
senest den 15. januar 1989.

NEUENGAMME

Til Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengamme v. formanden Villy Mørk Jensen

Må jeg hermed sige foreningen tak, fordi jeg måtte følge med på pilgrimsfærd i september.

Det er svært at udtrykke, hvor bevæ-

gende en oplevelse, det var, uden at bruge ord, der allerede har været anvendt om disse forhold mange gange.

Jeg vil derfor blot fortælle de medlemmer, der deltog, hvor glad jeg er for den varme og venlighed, hvormed I lod

en fremmed være med i noget så personligt, som endnu engang at stå på de steder. Det blev nogle dage, jeg aldrig vil glemme.

De venligste hilsener,

Barbara Zalewski

RAVENSBRÜCK

Klara Sørensen, tidl. Ravensbrück, i Frihedsmuseet ved ting, hun har smuglet ud af lejren. Hun havde selv fremstillet dem. (Foto: Jonna Kjeldsen)

Frihedsmuseets nye faste udstilling i kz-museet Ravensbrück er nu sat op. Udstillingen vistes, som det ses her, i oktober på Frihedsmuseet inden afsendelsen. I Ravensbrück er de 9 plancher og 4 montrer opsat i en celle i den restaurerede cellebygning.

Nu skal abonne- mentet fornyes

Læs nærmere
side 173

75 år

Chresten Karstensen, Stadionvej 20, Øsby, 6100 Haderslev, fylder 75 år den 26. december. Han er æresmedlem af Landsforeningen Gestapofangerne og var foreningens formand gennem en årrække. Han holder reception i Odd-Fellow logens lokaler i Haderslev lørdag den 7. januar fra kl. 12.

Gestapofangerens landsstyrelse havde møde søndag den 27. november i Kapstrup.

SACHSENHAUSEN

Vi er blevet gjort opmærksom på, at der er tre byer i Vesttyskland, der bærer navnet Sachsenhausen, nemlig i Bayern, i Hessen og i Brandenburg. Det var måske nyttigt, om vi derfor fremover skriver: Sachsenhausen ved Berlin.

FRA REDAKTIONEN

Bladets linje overfor interne foreningsanliggender

Det er i årets løb sket nogle gange, at medlemmer af en af vore 11 fangeforeninger har ønsket interne foreningsanliggender drøftet her i bladet.

Imidlertid følger bladet den praksis af henvise sådanne drøftelser til foreningsmøder, f.eks. generalforsamlinger. Bladet vil så bringe resultatet af forhandlingerne. Bladet er jo vort ansigt udadtil.

Den omtalte praksis er godkendt af Fangesammenslutningen og af Kammeraternes Hjælpefond, der i fællesskab er bladets udgivere.

MINDEORD

Poul Overgaard Nielsen

Journalisten, forfatteren og politiker Poul Overgaard Nielsen, København, blev 76 år. Hans navn er knyttet til kampen mod Danmarks medlemsskab af EF og Folkebevægelsen mod EF, som han var med til at stifte.

Med tema i sin deltagelse i modstandskampen skrev han bogen »...men aldrig kan et folk forgå«. Den kom i et stort oplag. I 1980 kom »Dagbog til en dreng« baseret på indtryk fra Argentina lige efter Den Anden Verdenskrig.

BØGER

Frans Wingender: Modstand i Sydslesvig - før og efter 1945

Udgivet af Studiefællesskabet ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, Flensborg 1988. Stort format, 79 tekstsider, 115 sider med genoptryk af illegale blade og et fylde personregister. Bogen er rigt illustreret og indbundet. Kr. 150,-

Tysklands nederlag i maj 1945 gav ikke politisk frihed for sydslesvigerne. Både før og efter 1945 måtte der kæmpes for et demokratisk samfund. Bogen Modstand i Sydslesvig søger at fastholde begivenheder i Sydslesvig - og deres baggrund - i to perioder, 1943-45 med bekæmpelse af nazi-diktaturet og 1946-

48 med protester og demonstrationer mod den britiske besættelsesmagt og den af besættelsesmagten udpegede, senere folkevalgte, regering i det nye »land« Slesvig-Holsten.

Inspireret af og i samarbejde med modstandskredse i Danmark blev et modstandsarbejde sat i gang i Sydslesvig. Det blev af beskedent omfang, men var båret af den samme protestholdning over for den nazistiske umenneskelighed. Franz Wingender beretter om de danske spejderen og Duborg-elevens indsats under krigen. De hjalp folk over grænsen til Danmark og påtog sig opgaver, som modstandsbevægelsen i Sønderjylland ønskede løst.

Han fortæller om »Annagrups« efterretningstjeneste og den forbindelse, der fra den flensborgske modstandsgruppe førte til efterkrigstidens »Socialdemokratiske Parti Flensborg«.

Da nazismen og dens tusindårsrige faldt i grus, og krigen sluttede, glædede alle sig til, at et demokratisk samfund ville genopstå med respekt for menneskets frie udfoldelse i højsædet. Her meldte skuffelserne sig snart i forholdet til den britiske besættelsesmagt. De dansksindede sydslesviger blev nægtet en tysksproget presse, britisk censur hæmmede Flensborg Avis, og briterne indtog en afvisende holdning over for det danske gennembrud i Sydslesvig.

Da startede de unge en illegal blad- og pressekampagne: mellem 1945 og 1948 blev der fordelt ca. 145.000 eksemplarer af undergrundsblade. Det er lykkedes Franz Wingender at finde frem til de fleste af de medvirkende personer og at skildre deres indsats for en presse med reel ytringsfrihed.

Franz Wingender giver i bogen om »Modstand i Sydslesvig - før og efter 1945« en spændende skildring og dokumentation af den måske mest bevægede tid i dansk-sydslesvigsk historie.

God jul!

Godt
nytår!

Redaktionen

W. JOHANSEN

JOSTEINSVEJ 51

2880 BAGSVÆRD

Pigtraad-Gestapofangen

Nummer 7. December 1988

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 07 97 12 71.

Sekr.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose.

Kass.: Bernth Johannesson, Jacobysallé 16, 2th., 1806 Frederiksberg C, 01 31 86 86.

Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischermann, Ove Laursen, Peter Møller Madsen, Erik Jensen, Birgit Lærche, Lilian Olsen og Jacob Jensen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Slossevej 19, 4894 Øster Ulslev 03 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K 01 12 85 95.

Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. 03 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. 09 12 71 99.

Århus: Fmd.: Knud Andreassen, Brønhojvej 11, Hyllested, 8400 Ebeltoft. 06 33 60 61.

Kass./sekr.: Arnold Sejersén, Jægergårdsgade 138, 2., 8000 Århus C. 06 13 07 65.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. 08 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bavnebjærgspark 6, 3520 Farum. 02 95 22 08.

Kas.: Ernst Nielsen, Firskovvej 42, 2800 Lyngby. Giro 6 45 87 18. tf. 02 87 09 58.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. 07 72 02 27.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Kst. fmd.: Bernth Johannesson, Jacobys Allé 16, 2.th., 1806 Frederiksberg C. 01 31 86 86.

12.

Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 06 16 92 42. Giro 5 43 27 23.

Omegnsafdelingen:
Fmd.: Johan Kanding, Smedetoften 38, 2400 Kbh. NV. 01 10 61 49.

Socialsekr.: Kaj Wadsbach Pedersen. Træffes på kontoret: Kongevejen 252, 3.sal, 2830 Virum. 02 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Tirsdag og torsdag 9-13. Juleferielukning: 16/12 88 - 5/1 89.

Esbjerg afd.: Fmd.: Viggo Hansen, Palmatoke Alle 19, 6700 Esbjerg. 05 14 27 58.

Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Syddøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Ullerupdalvej 217, 2., 7000 Fredericia. 05 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 30,1 tlf. 05 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B, 6000 Kolding. 05 52 82 43.

Kolding: Kontor: Koldinghus, Staldgården. Åbent 2. og 4. torsdag kl. 14-17. 05 53 18 84.

Odense afd.: Kontor: Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ, tlf. 09 15 98 27. Åbent hver torsdag kl. 9.30-12.

Fmd.: E. Giersing, L.A. Ringsvej 92, 5230 Odense M, tlf. 09 14 27 16.

Socialsekretær: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. 09 15 98 27.

Kass.: Ruth Giersing, L.A. Ringsvej 92, 5230 Odense M, tlf. 09 14 27 16.

Sydfyns afd.: Louis Artéll, Brændeskovvænget 7 B, postbox 251, 5700 Svendborg. 09 22 37 00.

Aksel Jørgensen, Vornæsvej 33, 5700 Svendborg. 09 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskrænten 3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. 02 18 30 46.

Aalborg afd.: Fmd.: Børge Dahl, Herskindsgade 9, 9000 Aalborg, 08 12 84 92.

Kontor v/ Børge Jensen, Østerbro 38, 9000 Aalborg. 08 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-17. Åbent for kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, C.F. Jessensvej 1, Århus N. 06 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. 06 16 63 18 i åbningstiden: Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Axel Lauritzen, Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby. 02 88 12 42.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. 06 42 69 61.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå. 06 30 90 76.

Kass.: Ejnar Hultén, Møllevvej 69, Hornbæk, 8900 Randers. 06 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skottegården 15, 2770 Kastrup. 01 50 48 61 og 01 50 09 70.

Kass.: Jørgen Kaufmann, Th. Philipsensvej 2, 2770 Kastrup. 01 50 30 38.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Hougårdsvej 58, II, 8220 Brabrand. 06 26 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebeltoft. 06 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 02 48 56 74.

Kass.: Sallé Fischermann, Bernstorffsvej 155,

Ilth., 2820 Gentofte. 01 64 51 74.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjøljør Boulevard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 01 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24, 8270 Højbjerg. 06 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærsvvej 116, 2860 Søborg. 01 69 86 62.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. 01 49 20 62.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 07 97 12 71.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. 01 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C. 09 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Sægård, Amerikavej, 7.4. th., 1756 København V. 01 23 02 14

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. 09 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. 09 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. 02 98 11 77.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. 01 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. 01 65 82 12.

Kass.: Herman Epstein, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj. 01 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejæs af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by. Henv. til: De Erhvervshæmmede Fra Frihedskampen, Skovvangsvej 220, 8200 Århus. Telefon 06 16 63 18, kl. 10-12. Mandag - torsdag. Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftligt senest den 15. februar.

Kegnæs: Ejæs af Kammeraternes Hjælpefond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 07 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejæs af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 02 48 56 74.